

Je bent dom en racistisch

Een onderzoek naar de aanwezigheid van miskennis in de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet

Masterthesis Humanistiek, UvH

Marijke Boer

Studentnummer: 1021958

Begeleider: Marrit Woudwijk

Meelezer: prof. dr. Gaby Jacobs

7 maart 2022, te Apeldoorn

Aantal woorden: 16233

Voorwoord

Deze master-thesis is in feite het einde van een reis van ruim tien jaar, sinds het begin van mijn Bachelor opleiding aan de Rijksuniversiteit Groningen. Gevoelsmatig is het echter het einde van een reis van ongeveer zes jaar. Zes jaar geleden was ik namelijk lid van een studentenorganisatie genaamd Universities Allied for Essential Medicines, een activistische club met gepassioneerde (bio)-medische studenten die zich inzet voor de toegankelijkheid van medicijnen. Deze passie ging veelal gepaard met een duidelijke afschuw voor de grote boze farmaceutische industrie. Ondanks dat ik dit ook meer dan terecht vond, had ik na verloop van tijd steeds vaker vragen die in die organisatie niet bijster populair was. Namelijk, moeten we niet eens stoppen met mensen die bij de industrie werken zien als kwaadaardige mensen? Komen wij juist niet dichterbij onze doelen door met hen in gesprek te gaan waarin wij ze zien als mensen die goed willen doen? Sindsdien heb ik altijd de drang gevoeld om mensen die van de buitenkant afkeer oproepen als medemens te benaderen. Ik heb dus het onomstotelijke geloof, in de woorden van Rutger Bregman, dat de meeste mensen deugen.¹ Dergelijke vragen hebben mij onder andere naar de Universiteit voor Humanistiek getrokken.

Daarbij wil ik Melissa Sebrechts bedanken voor de begeleiding bij het eerste deel van mijn onderzoek. Ik wil Marrit Woudwijk bedanken voor het invallen, om mij gedurende de twee maanden van mijn master-thesis door de laatste loodjes te loodsen. Beide begeleiders, en mee-lezer Gaby Jacobs, bedank ik voor hun flexibiliteit. Het gehele proces heeft immers wel, onverwachts, wat langer in beslag genomen dan gedacht. Dan rest mij natuurlijk om mijn ouders en vriend te bedanken voor geduldige ondersteuning. Zonder hen had ik nooit tot dit punt kunnen komen. Deze master-thesis gericht op voorstanders van zwarte piet is het resultaat van een spannende reis. Ik wens u veel leesplezier.

---

¹ Ik verwijs hier naar 'De meeste mensen deugen: een nieuwe geschiedenis van de mens' door Rutger Bregman (2019).

Samenvatting

Volgens sommige academici worden rechts-populistische mensen, zoals voorstanders van zwarte piet, miskend door mensen die zich links en progressief noemen. Terwijl laatstgenoemde groep druk bezig is om de miskening waar voorstanders van zwarte piet zich schuldig aan (lijken te) maken te bestrijden, kijken zij namelijk ook met een kastijdende blik op hen neer. Gedacht wordt dat dit proces bijdraagt aan de manier waarop voorstanders van zwarte piet op het toneel verschijnen. Daarom dragen deze academici uit dat linkse mensen, zoals ikzelf, hun obstakels tot empathie (empathie muur) moeten loslaten om zodoende te begrijpen wat mensen zoals voorstanders van zwarte piet ervaren. Gekozen is daarom om te onderzoeken welke vormen van miskening in de geleefde ervaring van voorstanders aanwezig zijn. Dit is gedaan met behulp van Axel Honneth's vormen van erkenning. Deze geleefde ervaring van voorstanders is vervolgens in gesprek gebracht met academische literatuur over de figuur van zwarte piet. Daarbij reflecteer ik zelf ook op mijn empathie muren, welke sterk aanwezig waren. Daaruit komt naar voren dat voorstanders van zwarte piet disrespect ervaren. Voorstanders wensen dat zij met hun ideeën over zwarte piet in relatie met de tegenstanders in hun redelijkheid erkend worden. Dit willen zij ook teruggeven aan de tegenstanders, waarbij zij niet op zoek zijn om de dominante positie in willen nemen. Voor voorstanders is dit nodig om weer een betekenisvol Sinterklaasfeest te willen vieren, ook dit is een vorm van respect welke zij wensen. Gesteld wordt dat de kennis uit de literatuur over de figuur van zwarte piet deze wens tot erkenning lijkt te belemmeren. Daarmee levert deze master-thesis kennis op waarmee de voorstander, althans in mijn beleving, in aanmerking komt tot humanisering.

Trefwoorden: empathie muur, voorstanders van zwarte piet, racisme, geleefde ervaring, miskening

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1) Introductie	6
1.1) Probleemstelling.....	6
1.2) Doelstellingen	12
1.3) Vraagstelling	14
2) Theoretisch Kader	15
2.1) Erkenning volgens Fraser: blijf weg van geleefde ervaring	15
2.2) Erkenning volgens Honneth: focus op geleefde ervaring	15
2.3) Erkenning volgens Honneth: drie sferen van erkenning	16
3) Methode	21
3.1) Fenomenologische inspiratie.....	21
3.2) Definitie & werving van respondenten	21
3.3) Inhoud interviews.....	22
3.4) Data-Analyse.....	23
3.4) Ethische overwegingen & Kwaliteitscriteria	23
4) Bevindingen	25
4.1) Een ervaring disrespect dankzij de drukkende tegenstander	25
4.2) Ervaren consequenties: verlies van een leuk kinderfeest & geweld	31
4.3) De gewenste maar niet reële oplossing: wederzijds respect	35
5) Discussie	40
5.1) Voorstanders worden niet echt miskend. Een reflectie op de eigen empathie muur en wat gezien wordt aan de andere kant daarvan	40
5.1.2) Voorstanders zijn racistisch: een grote empathie muur wordt zichtbaar	41
5.1.3) Aan de andere kant van de empathie muur: voorstanders zijn niet dom	42
5.1.4) Voorstanders: zoeken niet naar een dominante positie	44
5.2) Humanisering: implicaties humanistische praktijk.....	45

5.3) Reflectie op Methode: implicaties interne validiteit.....	46
5.4) Reflectie op Honneth's lens van erkenning	48
6) Conclusie.....	50
Literatuur	52
Bijlagen	55
Informatiebrief.....	55
Geïnformeerde toestemming	57
Interviewgids	58

1) Introductie

1.1) Probleemstelling

Aanleiding voor dit onderzoek vormt diverse literatuur welke stelt dat linkse, progressieve burgers met diens houding richting rechts-georiënteerde mensen een belangrijke oorzaak vormen voor de opkomst van agressieve vormen van rechts-populisme. William Connolly (2017) schrijft hierover wanneer hij nadenkt over de opkomst van fascisme in het tijdperk van Donald Trump. Dit tijdperk ontstaat door rechtse-georiënteerde mensen, met veelal een witte huidskleur welke meer praktisch opgeleid zijn, die zich afzetten tegen gemaakte claims van minderheden, zoals mensen van kleur, wat resulteert in een toename van bijvoorbeeld witte suprematie. Ook andere zaken behoren hiertoe, zoals bijvoorbeeld beleid welke klimaatverandering ontkent. Kortom, zaken die dringend moeten worden bestreden, maar wat volgens Connolly (2017) op een andere manier moet worden gedaan dan door links-progressieve mensen veelal wordt geïmplementeerd. Hoe dit kan worden begrepen, wordt in deze master-thesis uitgeplozen.

Om dit te doen, zal eerst het werk van Connolly en gelijk denkenden worden uiteengezet. Hierbij komt naar voren wat precies het probleem is in de houding van links-progressieve mensen, wat voor impact dit heeft op rechts-georiënteerde mensen en welke oplossing daaruit naar voren komt. Daaruit blijkt dat er naar alle waarschijnlijkheid sprake is van miskenning van rechts-georiënteerde mensen. Vervolgens zal de casus van zwarte piet worden geïntroduceerd, omdat deze naar verwachting een goed voorbeeld vormt voor de door Connolly (2017) genoemde dynamiek. Dit zal resulteren in de doelstellingen en vraagstelling van deze master-thesis.

1.1.1) Links-pluralisme als oorzaak van opkomst agressieve vormen van rechts-populisme: oversteken empathie muur als oplossing

Connolly (2017) wijst naar een belangrijke oorzaak van deze toename, namelijk links-pluralisme. Connolly (2017) stelt: *'Identity politics, you might say, confines the ethos of pluralism severely as it trumps too quickly the hard work of presumptive receptivity across differences and negotiation with a moralized politics of accusation'* (p. 74). Deze gemoraliseerde politiek wordt gekenmerkt door een diep gevoelde overtuiging van het

uitoefenen van een ‘hogere’ moraliteit. Deze ‘hogere’ moraliteit heeft een scherp onderscheid tussen goed en slecht, waarbij de linkse-pluralist met diens identiteits-politiek als vanzelfsprekend aan de goede, progressieve kant van de geschiedenis staat. De linkse-pluralist is niet in staat om in te zien dat de eigen overtuigingen geen absolute waarheden zijn maar context-gebonden posities. Er wordt daardoor niet ingezien dat de eigen overtuigingen dus betwistbaar kunnen zijn in de beleving van vele anderen (Connolly, 2017; Williams, 2017). Dit resulteert in een kastijdende houding. Het zich terecht afzetten tegen de beledigingen welke de rechts-georiënteerde, veelal witte, mens maakt gaat zodoende namelijk gecombineerd met het miskennen van hun manier van leven middels een hard oordeel (Connolly, 2017; Williams, 2017). Dus, vanuit deze denkers wordt het aannemelijk dat er sprake is van miskening van rechts-georiënteerde, veelal witte, burgers.

Het miskennen van de manier van leven van rechts-georiënteerde burgers ziet er als volgend uit. Het gaat hierbij om het inwisselen van ‘krachtige’ waarden, zoals discipline en onafhankelijkheid, voor ‘zachtere’ eigenschappen zoals kwetsbaarheid (Hochschild, 2016; Williams, 2017). Een eerste voorbeeld van een dergelijke inwisseling is werk. Werk wordt door de praktische opgeleide onzekerder doordat ‘zachte’, sociale vaardigheden, in tegenstelling tot praktische vaardigheden, steeds belangrijker worden. In plaats van dat burgers ontevreden zijn over hun afgenomen financiële situatie gaat het daardoor om een afgenomen ervaren waardigheid in hun werk (Williams, 2017; Mounk, 2018; Sandel, 2020). Een tweede voorbeeld hiervan is dat zij ervaren te worden uitgelachen omdat zij zich blijven vasthouden aan hun ‘ouderwetse’ overtuigingen. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld nationale tradities, wat voor hen bronnen van betekenisgeving zijn. Het wegnemen daarvan wordt ervaren als het afnemen van iets eigens, waar zij verlies om ervaren (van Wonderen & van Kapel, 2017; Huijsen, 2020). Deze zijn een onderdeel van een ‘lagere’ moraliteit, het heeft geen waarde en is daarbij bedreigend en vulgair. Daardoor treedt ridiculisering op (Reckwitz, 2020). Dus, op vlakken zoals werk en nationale tradities ervaren rechts-georiënteerde mensen miskening.

In plaats van dit waar te nemen worden vanuit de ‘hogere’ links-pluralistische moraliteit hun claims zodoende ten onrechte volledig begrepen als racistische, irrationele wrok (Kenny, 2012). Hierdoor is er dus geen oog voor pijnlijke ervaringen van rechts-georiënteerde mensen, omtrent het worden uitgesloten omwille van hun manier van leven (Connolly, 2017; Williams, 2017). Sterker nog, het vormt dus een oorzaak van de toename van het door Connolly (2017) waargenomen fascisme. Juist de angst voor de vernietiging van de eigen

manier van leven is namelijk een zeer belangrijke motivatie om te stemmen op rechts-populistische partijen welke zich daadwerkelijk afzetten tegen allerlei minderheden (Williams, 2017; Eatwell & Goodwin, 2018; Mounk, 2018; Sandel, 2020).

Wat zou dan een oplossing kunnen zijn? In tegenstelling tot het harde veroordelen adviseren diverse academici om met empathie naar rechts-georiënteerde, veelal witte, mensen te luisteren. In plaats van het kastijden gaat het daarbij om een houding waarbij linksgeoriënteerde mensen, zo voelt het tenminste, zich uitrekken en de ervaringen van de ander kunnen horen. Dit is een lichamelijke ervaring, waarin zorg wordt gedragen voor de ervaring van de rechts-georiënteerde ander (Connolly, 2017). Dit is een enorm veeleisende opdracht, zo laat Hochschild (2016) blijken in haar veldwerk in een conservatieve gemeenschap in het rechtse Louisiana. Hochschild (2016, p. 5) heeft als doel om de werkelijkheid door de ogen van haar respondenten te zien, om deze zo te leren begrijpen. Empathie-muren blokkeren dit proces, Hochschild (2016) schrijft namelijk:

An empathy wall is an obstacle to deep understanding of another person, one that can make us feel indifferent or even hostile to those who hold different beliefs (...). In a period of political tumult, we grasp for quick certainties. We shoehorn new information into ways we already think. We settle for knowing our opposite numbers from the outside. (p. 5)

In feite gaat deze thesis dus over het oversteken van de empathie muur tussen linksgeoriënteerde mensen, waar ikzelf als onderzoeker ook toe behoor, naar de rechtsgeoriënteerde wereld.

1.1.2) Zwarte piet als casus

Zwarte piet is uitgerekend een casus waarbij het oversteken van de empathie muur kan worden beoefend.² Zwarte piet is namelijk een voorbeeld van eerder genoemd verlies van nationale tradities (van Wonderen & van Kapel, 2017; Huijsen, 2020). Belangrijk is vooral dat in de wetenschap omtrent zwarte piet de witte, rechtse tegenstander veelal niet bijzonder positief naar voren lijkt te komen. Mogelijk is hier dus sprake van de ‘hogere’ moraliteit door

---

² In 2018 gelden de volgende percentages. Lager- en middelbaar opgeleiden vinden voor 73% en 59% de discussie rondom zwarte piet volledig onterecht, in vergelijking met 31% van de hogeropgeleiden. Van partijen zoals de PVV en FvD vinden 88% en 76% van de stemmers dat zwarte piet moet blijven zoals deze is. Bij linkse partijen is dit percentage steevast 46% of minder, met name bij GroenLinks (20%) en D66 (15%) is deze laag. Zie voor meer informatie: <https://www.ioresearch.nl/actueel/nederlanders-hechten-aan-zwarte-piet-maar-meningen-verschuiven/>

links-pluralisten. Daarom vormt de casus van zwarte piet een mogelijkheid zijn om te zien wat aan de andere kant van de empathie muur zichtbaar is. Nu volgt een uiteenzetting van de literatuur omtrent zwarte piet.

1.1.2.a) Zwarte piet als racistische karikatuur & het ontstaan van de agressieve voorstander: huidige positie wetenschap

De dominante visie in de wetenschap op zwarte piet heeft een achtergrond in de kritische ras theorie. Ten eerste zal worden uiteengezet waarom zwarte piet een racistische karikatuur is. Ten tweede komt naar voren dat dit denken zich afzet tegen het positivisme, en zich baseert op Foucault's analyse van kennis en macht. Ten derde wordt besproken hoe het komt dat de tegenstander systematisch onderaan de hiërarchie van macht staat, waardoor diens visie op zwarte piet niet gehoord kan worden. Hierin is de rol van het witte culturele archief relevant. Deze produceert namelijk een agressieve voorstander welke de tegenstander vernederd.

Ten eerste, zwarte piet is een racistische karikatuur, voortkomend uit koloniale tijden, omdat deze racistische stereotypen representeert. In tegenstelling tot de waardige en onmisbare Sinterklaas, komt zwarte piet volgens academici naar voren als irrationeel en onderdanig. (Helsloot, 2012; van der Pijl & Goulordava, 2014; Wekker, 2016). Zo wordt de positie van Sinterklaas als volgend beschreven, bijvoorbeeld door van der Pijl & Goulordava (2014): *'Saint Nicholas obviously occupies a virtuous position, one that must be protected and served. In each and every parade, there is also only one Saint Nicholas. If he is hurt or missing, the parade cannot continue'* (p. 277). Zwarte piet representeert dus de zwarte mens die er alleen is voor het vermaak van witte mensen (Helsloot, 2012; van der Pijl & Goulordava, 2014; Wekker, 2016). Kortom, zwarte piet is een geritualiseerde vernedering van mensen van kleur (Wekker, 2016).

Ten tweede, het zich afzetten tegen positivisme. Het gaat er nadrukkelijk niet om of zwarte piet daadwerkelijk een racistische oorsprong heeft. Een focus op dergelijke feiten is juist problematisch omdat dit het debat verankerd doet zijn in het positivisme.³ Dit zorgt ervoor dat de ervaring van racisme niet naar voren komt, het analyseren doet het als het ware verdampen (Wekker, 2016). Het moet daarentegen juist gaan om de vraag wie de macht heeft om te

---

³ Positivisme is de wetenschapsfilosofische opvatting dat alleen empirische wetenschappen geldige kennis kunnen opleveren. Interpretaties moeten worden uitgesloten, er moet namelijk alleen worden gekeken naar (historische) feiten (Leezenberg & de Vries, 2017, p. 388). Vertrekken vanuit een positivistische opvatting leidt volgens kritische theoretici zoals Wekker (2016) tot het in stand houden van machtsverhoudingen, daarom zetten zij zich daar tegen af (Leezenberg & de Vries, 2017, p. 242).

bepalen wat racisme is (Wekker, 2016). In het huidige debat gebruiken de tegenstanders allerlei middelen om te bepalen wat racisme is, waarmee de onomstotelijke link tussen de afbeelding van zwarte piet en Europese stereotypen van Afrikaanse slaven niet wordt gezien (Helsloot, 2012). Kortom, tegenstanders van zwarte piet worden daarmee bemoeilijkt in het naar voren brengen van hun logische standpunt, zij staan onderaan een gewelddadige hiërarchie (Wekker, 2016).

Ten derde, hoe werken de mechanismen waardoor de tegenstander onderaan deze hiërarchie staat? Om dit te begrijpen, is het relevant om te weten waardoor de voorstander de tegenstander vernederd. Gloria Wekker's *'Witte Onschuld'* (2016) is erg inzichtelijk daarin. De witte voorstander ziet de onomstotelijke link met racistische stereotypen niet, doordat zij opgenomen zijn in de witte culturele archief. Dit zijn herinneringen, kennis en gevoelens over ras, waarin de witte Nederlander fundamenteel onschuldig is. Het witte Nederland is het toonbeeld van tolerantie, waar ze trots op moeten zijn, de geschiedenis van slavernij is allang niet meer relevant. Zodoende kan huidskleur geen reden zijn tot onrechtvaardigheid. Het punt is vooral dat witte mensen de impact van racisme daarmee niet kunnen zien, omdat zij dankzij hun huidskleur kunnen geloven in de mens als autonoom wezen vrij van vernederende structuren. Daardoor kunnen zij zeggen, 'kijk eens niet de hele tijd naar het verleden'! Daarmee wordt de impact van huidskleur, bijvoorbeeld de impact van de figuur van zwarte piet, niet verbeeldt. Het wordt juist eerder gezien als 'psychoanalytische' onzin, het pijnlijke wordt niet gezien omdat de context van huidskleur niet wordt gezien (Wekker, 2016). Zodoende komt de claim van tegenstanders als onredelijk naar voren. Dit heeft als resultaat dat het leed van tegenstanders van zwarte piet onzichtbaar blijven.

Er zijn echter nog andere mechanismen te noemen welke de positie van de tegenstander nog meer wegdrücken. Ten eerste, de uitingen van voorstanders zijn geworteld in het terugverlangen naar een Nederland zonder immigranten welke denken ook mee te kunnen praten over wat Nederland zou moeten zijn. Het verdriet om verlies van tradities is hier dus eerder geworteld in een afkeer tegen vreemdelingen, de mensen met een andere huidskleur. Daarbij wordt het vasthouden aan de traditie, door het behoud van zwarte piet, gezien als een onterechte essentialisering daarvan, omdat uit de makkelijk inzichtbare feiten blijkt dat deze geen pure vorm heeft maar dat deze is geconstrueerd door witte mensen (Hilhorst & Hermes, 2015; van der Pijl & Goulordava, 2014). Ten tweede, sommige voorstanders proberen empathie te hebben voor de 'gevoelens' van de tegenstanders, en eisen dit vervolgens ook terug. Wanneer zij dit wederzijdse respect niet ontvangen, doordat de tegenstander agressief

is, dan is dit een teken van de antidemocratische houding van tegenstanders (Coenders & Chauvin, 2017). Dit bevestigt de agressieve houding van tegenstanders in de ogen van voorstanders dus alleen nog maar meer. Bovendien is een dergelijke empathie volgens Wekker (2016) überhaupt al misplaatst, omdat het geworteld is in ongelijkwaardigheid. In de praktijk betekent medelijden namelijk dat de tegenstander wordt gezien als een ‘zielig en emotioneel’ object (Coenders & Chauvin, 2017). Ook hier wordt de racistische karikatuur van zwarte piet dus ontkend, wat duidt op een derde mechanisme waarmee de racistische hiërarchie in stand blijft (Wekker, 2016). Tezamen met het niet kunnen zien van kleur, kan door dergelijke mechanismes de rustige claim van tegenstanders dus gemakkelijk worden gezien als barbaars en agressief (Wekker, 2016; Hilhorst & Hermes, 2015).

Kortom, tot de absolute verbazing van bovengenoemde wetenschappers zijn witte mensen dus veelal niet in staat tot het zien van de racistische karikatuur welke zwarte piet is (Helsloot, 2012). Door het gebruik van bovengenoemde mechanismen, allen een voorbeeld van witte dominantie, wordt de ervaring van tegenstanders fundamenteel miskend (Wekker, 2016; van der Pijl, 2014). Zij hebben niet de mogelijkheid om deze te uiten, waardoor hun menselijkheid wordt afgenomen (Hilhorst & Hermes, 2015). Daardoor moet de tegenstander, mens met een donkere huidskleur, witte superioriteit blijven ondergaan. Dit is een precair en pijnlijk bestaan (Wekker, 2016).

1.1.2.b) Terugkoppeling

Vanuit de dominante visie van wetenschappers op voorstanders van zwarte piet is het luisteren naar hun ervaringen haast als vanzelfsprekend een actie welke witte suprematie, en daarmee de onderdrukking van mensen met een donkere huidskleur, in stand zal houden (Coenders & Chauvin, 2017; Gillborn, 2019). De witte voorstander, of die nu op een rechtse partij stemt of niet, is immers agressief en vernedert de tegenstander op allerlei manieren.

Vanuit de in paragraaf 1.1.1 gecreëerde lens wordt er echter een op zijn minst aanvullende werkelijkheid mogelijk. Dit is namelijk de mogelijkheid dat van deze wetenschappelijke visie op zwarte piet een ‘hogere’ moraliteit uitgaat, waarmee de manier van leven van voorstander van zwarte piet hardhandig wordt buitengesloten (Connolly, 2017). Er is in dat geval sprake van een empathie muur, waardoor de voorstander niet echt wordt gekend. Deze uitsluiting draagt dan juist bij aan de agressieve houding van witte voorstanders welke wordt beschreven (Williams, 2017; Sandel, 2020). Dit doet mij uitkomen bij de doelstellingen van deze masterthesis.

1.2) Doelstellingen

1.2.1) Met humanisering bijdragen aan wetenschap & humanistische praktijk

1.2.1.a) Humanisering en wetenschappelijke relevantie

De eerste wetenschappelijke relevantie is dat het oversteken van de empathie muur idealiter resulteert in nieuwe kennis over de ervaringen van rechts-georiënteerde mensen, in het specifiek voorstanders van zwarte piet. Deze kennis zal naar verwachting resulteren in het humaniseren van de voorstander van zwarte piet. Bij humaniseren gaat het namelijk om het aandacht hebben voor de geleefde ervaring van de gelijkwaardige ander (Smaling, 2011). De ander dient in diens uniekheid, als onvervangbaar mens, tegemoet getreden te worden (Derkx, 2015). Vanuit de veroordelende ‘hogere’ moraliteit welke Connolly (2017) beschrijft is dit niet aan de orde. Dus, een belangrijk praktijkdoel is het humaniseren van voorstanders van zwarte piet.

Echter, dit betekent niet dat ik de in paragraaf 1.1.2.1 geïntroduceerde dehumanisering van voorstanders van zwarte piet tracht te bagatalliseren. In interviews met voorstanders van zwarte piet zal het de uitdaging zijn om deze dehumanisering waar te nemen, zonder dat ik daarbij de veronderstelde dehumanisering van de voorstanders zelf niet kan horen. Hierin zal ik mij wederom laten inspireren door Hochschild's (2016) werk over de empathie muur:

But is it possible, without changing our beliefs, to know others from the inside, to see reality through their eyes, to understand the links between life, feeling and politics; that is, to cross the empathy wall? I thought it was. (p. 5)

Wat het betekent om voorstanders van zwarte piet te humaniseren zonder de overtuiging uit het oog te verliezen dat tegenstanders daadwerkelijk worden gedehumaniseerd, hoop ik in deze master-thesis te achterhalen. Kortom, de tweede wetenschappelijke relevantie van deze master-thesis is daarmee het ophalen van nieuwe kennis over humanisering.

De doelstelling van deze master-thesis is daarmee uiteindelijk het bijdragen aan inclusiviteit voor iedereen, specifiek gefocust op de voorstanders van zwarte piet. Dit niet alleen omwille van het respecteren van ruimte voor verschil in overtuigingen, maar ook gezien in de probleemstelling duidelijk is geworden dat de houding van tegenstanders mogelijk juist bijdraagt aan hun dehumanisering. Dus, in feite heeft deze master-thesis als doel om bij te

dragen aan de humanisering van zowel voor- als tegenstanders van zwarte piet, door zich te focussen op het humaniseren van voorstanders van zwarte piet.

1.2.1.b) Humanistische relevantie

Om de humanistische relevantie van deze master-thesis te begrijpen zal eerst het dominante standpunt binnen de humanistische praktijk moeten worden uiteengezet. In de humanistische praktijk komt namelijk het zojuist geïntroduceerde wetenschappelijke standpunt over witte dominantie en zwarte piet sterk naar voren. Een voorbeeld daarvan is de handreiking over anti-racistische opvoeding vanuit het Humanistisch Verbond (HV). In deze handreiking stelt het HV namelijk dat het rechtvaardig is dat ouders een inclusief Sinterklaasfeest vieren, wat betekent dat de racistische karikatuur van zwarte piet vervangen dient te worden. Dit standpunt uitend is een vorm van anti-racistisch gedrag, wat zich actief afzet tegenover intolerant gedrag welke ‘fundamentele en universele’ mensenrechten schenden.⁴ Daarbij wordt verwezen naar Wekker en andere academici welke zich baseren op de zojuist geïntroduceerde kritische ras theorie. Over het luisteren naar de voorstander van zwarte piet wordt niet gesproken, er wordt alleen gesteld dat men zich actief moet uitspreken tegen zwarte piet. Daaruit kan worden geconcludeerd dat ook hier mogelijk de ‘hogere’ moraliteit welke de overtuigingen van voorstanders van zwarte piet krachtig veroordeelt, een rol speelt. Dus, met enige voorzichtigheid kan worden gesteld dat ik ook kritisch zal zijn op deze huidige humanistische praktijk.

Dit is in navolging van Joachim Duyndam (2017) bij uitstek een humanistische daad, omdat het humanisme juist zelfkritisch is. Met andere woorden, het humanisme heeft geen monopolie op wat humaniteit betekent. Het wordt altijd herontdekt in dialoog met andere domeinen van de samenleving waarin het geworteld is (Duyndam, 2017, p. 713). Daarbij spelen openheid, twijfel en ruimte voor verschil een centrale rol (Smaling, 2011; Derkx, 2015; Duyndam, 2017). Wellicht vind ik de kritiek juist in het humanisme zelf. Daarmee hoop ik humanistici, mensen binnen het HV en/of wetenschappers te stimuleren om ook op een empathische wijze te kijken naar mensen zoals voorstanders van zwarte piet. Zodoende heeft deze master-thesis dus ook als doel om een bijdrage te leveren aan de humanistische praktijk.

---

⁴ Zie: [Handreiking-Kinderen-en-Racisme.pdf \(humanistischverbond.nl\)](#)

1.2.2) Humanisering door de lens van Honneth's visie op erkenning

Om de ervaringen van voorstanders van zwarte piet te kunnen verstaan, zal ik deze ervaringen duiden als een roep om erkenning. Dit heeft twee redenen. Ten eerste, uit literatuur blijkt dat miskennen de primaire rol speelt in de houding van mensen zoals voorstanders van zwarte piet. Dit komt naar voren in paragraaf 1.1.1. Daarbij duidt erkennings-theoreticus Axel Honneth (2012, p. 17) de houding van rechts-georiënteerde mensen als voortkomend uit een gebrek aan erkenning in de diverse sferen van de samenleving waarin zij idealiter erkenning verkrijgen. Hierbij focust Honneth (2003) zich op de 'geleefde ervaring' van een groep die claimt miskening te ondergaan. Ik verwacht dat erkenning mij daarom zal helpen om mij over mijn eigen empathie muur te krijgen, omdat het de verhalen van voorstanders van zwarte piet voelbaar en daarmee verstaanbaar zal maken. Ten tweede, erkenning vormt een soort maatstaf waarmee onderscheid gemaakt kan worden tussen dehumanisering en een terechte tegenwerping vanuit tegenstanders van zwarte piet. Erkenning zal mij dus helpen om bij te dragen aan de humanisering van voorstanders, zonder dat het de claims van tegenstanders te niet doet.

Een derde wetenschappelijke relevantie volgt ook uit het gebruik van erkenning. Het werk van Honneth (2003) zal namelijk in dialoog worden gebracht met het werk over sociale rechtvaardigheid van Nancy Fraser (2003). Hiermee zal een bijdrage worden geleverd aan de theorievorming omtrent het concept van erkenning.

1.3) Vraagstelling

De onderzoeksvraag en de deelvragen luiden daarmee als volgt:

Welke vormen van miskening zijn aanwezig in de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet?

1. Wat is de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet?
2. Welke vormen van miskening zijn aanwezig in deze geleefde ervaring?

Wat de 'geleefde ervaring' precies betekent zal worden uiteengezet in de methode, waar meer wordt verteld over de fenomenologische methode die bij deze vraag hoort (Creswell & Poth, 2018; Singh, 2015). Hetzelfde geldt voor wat wordt verstaan onder 'voorstanders van zwarte piet'. Miskening en diens vormen worden geoperationaliseerd in het theoretisch kader.

2) Theoretisch Kader

Allereerst zal kort worden uiteengezet waarom Fraser zich afzet tegen Honneth zijn focus op de geleefde ervaringen. Vervolgens wordt in twee stappen de theorievorming van Honneth geïntroduceerd. Ten eerste zal worden uiteengezet waarom Honneth zich focust op de geleefde ervaring en hoe hij miskennen definieert. Ten tweede worden zijn sferen van miskennen geoperationaliseerd. Deze operationalisering worden aangevuld met academici welke relevante kritieken en aanvullingen bieden.

2.1) Erkenning volgens Fraser: blijf weg van geleefde ervaring⁵

Nancy Fraser (2003) stelt dat het onmogelijk is om op basis van de geleefde ervaring van voorstanders te concluderen dat er echt sprake is van miskennen. Burgers kunnen namelijk niet zien of er sprake is van miskennen, omdat zij niet in staat zijn om in te zien of er daadwerkelijk sprake is van een gerechtvaardigde claim. Fraser (2003) stelt daarom dat gekeken moet worden naar de aanwezigheid van miskennen in instituties. De claim van voorstanders van zwarte piet zou volgens Fraser (2003) daarom alleen geldig zijn wanneer zij als groep een lagere ‘culturele waarde’ hebben, wat dan zichtbaar moet zijn in bijvoorbeeld beleid van instanties. Volgens haar bepaalt de ‘filosoof’ of miskennen geïnstitutionaliseerd is.

2.2) Erkenning volgens Honneth: focus op geleefde ervaring

Volgens Honneth (2003) is de ‘morele taal’ van mensen die zich inzetten voor sociale verandering doorspekt met de taal van erkenning. Honneth focust zich daarmee op de ervaringen van mensen, in tegenstelling tot de uitingen van bepaalde sociale bewegingen. Dit betekent dat men bij erkenning zich moet richten op de ‘wijdverspreide’ gevoelens die mensen uiten. Het gaat dus om de uitspraken die mensen doen wanneer zij opstaan tegen sociale onrechtvaardigheid. Dit doet Honneth (2003, p. 128) om te voorkomen dat mensen ‘*unknown, faceless beings*’ blijven. In tegenstelling tot het focussen op sociale bewegingen,

---

⁵ Dit doet geen recht aan de complexiteit van Fraser’s argument. Echter is er hier voor gekozen om haar standpunt in al zijn eenvoud te weergeven, om zodoende te blijven bij wat daadwerkelijk relevant is voor het onderzoek zelf.

worden daardoor volgens hem problemen opgelost welke te maken hebben met de thematisering van sociale onrechtvaardigheid.

Vanuit deze vooronderstelling is Honneth (2003) tot een tool gekomen welke, volgens hem, toegang geeft tot deze ervaringen van miskennen. In deze tool staat de persoonlijkheid van mensen centraal. Volgens Honneth (2003) ontstaan ervaringen van onrechtvaardigheid wanneer in sociale relaties delen van de persoonlijkheid worden miskend. Hierbij staan twee concepten centraal. Ten eerste, *zelfrealisatie*. Daarmee wordt iemand de mogelijkheid tot het ontwikkelen van een positieve relatie tot het zelf bemoeilijkt of verhinderd (Honneth, 2003, p. 143). Ten tweede, *sociale integratie*, een concept welke samenhangt met zelfrealisatie. Bij sociale integratie draait het om het volwaardig kunnen deelnemen aan de samenleving, waarvoor zelfrealisatie een voorwaarde is (Honneth, 2003, p. 185). Deze focus op de relatie doet denken aan humanisering. Bij humanisering staat immers de ander tegemoet treden met aandachtigheid centraal, allemaal kenmerken welke duiden op de relatie (Smaling, 2011; Derkx, 2015). Kortom, dit vormt nog een extra motivatie om Honneth's concept van erkenning nader te bestuderen.

2.3) Erkenning volgens Honneth: drie sferen van erkenning

Bij het erkennen van de persoonlijkheid gaat het bij Honneth (2003) om een drie tal principes, ofwel delen van de persoonlijkheid, van erkenning. Deze principes moeten worden gewaarborgd door drie sferen van erkenning. Deze sferen refereren aan specifieke sociale relaties. Deze relaties zijn goed te noemen in zoverre dat ze bepaalde principes van erkenning mogelijk maken. Dit, op dit moment nog abstract lijkend concept, zal hieronder worden uiteengezet. Allereerst de sfeer van liefde, vervolgens die van respect en ten derde de sfeer van waardering omwille van iemands waardevolle bijdrage.

2.3.1) De sfeer van zorg

In de sfeer van zorg staat het principe van *emotionele betrokkenheid* centraal (Thompson, 2006, p. 25; Young, 2007, p. 206). Hierbij gaat het om relaties waarin het erkennen van de emotionele behoeftes van de concrete ander centraal staat. Dit betekent dat de ander wordt erkend in diens *uniekheid*, in tegenstelling tot de sociale categorie waar iemand toe behoort. Ieder mens vindt dit in intieme relaties. Honneth stelt dus dat deze vorm van erkenning alleen mogelijk is naar een beperkt aantal anderen (Thompson, 2006, p. 25).

Opgenomen worden in een relatie gekenmerkt door emotionele betrokkenheid zorgt ervoor dat een persoon *zelfvertrouwen* kan ontwikkelen. Dit betekent dat iemand vertrouwen heeft in de waarde van de eigen behoeftes (Honneth, 2003; Thompson, 2006). Dit is volgens Honneth (2003, p. 142) nodig om de andere sferen van erkenning te kunnen ervaren.

Op de definiëring van de sfeer van zorg is kritiek mogelijk, welke mogelijk interessant is voor de theoretische lens waarmee wordt gekeken naar de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet. Honneth (2003) tracht de sfeer van zorg los te zien van traditionele institutionalisering in het gezin, om zodoende de positie van vrouwen welke veelal in deze sfeer worden geplaatst ten goede te komen. Zorg wordt immers vaak niet als werk gezien, zo stelt hij. Echter blijft deze sfeer een minimale spanwijdte behouden omdat emotionele betrokkenheid volgens Honneth alleen mogelijk is naar een beperkt aantal anderen (Thompson, 2006). Dit komt volgens Young (2006) doordat Honneth niet de achterliggende waarden in de burgerlijke-kapitalistische samenleving bekritiseert. Young (2006) associeert zichzelf hier met diverse zorgethici. Zorg, gekenmerkt door emotie, wordt immers buiten het publieke, werkende leven gedacht. Dit is mogelijk doordat het publieke wordt gezien als een rationeel domein, waar rechtvaardige besluiten worden genomen, en werk wordt gedaan, door de afstandelijke rede in tegenstelling tot emotionele betrokkenheid (Tronto, 1993). Kortom, zo blijft de sfeer van zorg afgescheiden van de andere sferen.

2.3.1.a) Miskening in de sfeer van liefde

Wanneer er sprake is van miskening in de sfeer van liefde, dan ervaart iemand dat diens persoonlijke ervaringen er niet meer toe doen. De meest ernstige schending is fysiek geweld, bijvoorbeeld mishandeld worden (Thompson, 2006). Wat iemand meemaakt en voelt doet er daardoor niet meer toe. Wanneer dit doorwerkt in de persoonlijkheid, dan is iemand niet in staat om te ervaren dat diens behoeftes er toe doen (Honneth, 2003).

2.3.2) De sfeer van respect

In de sfeer van respect staat het principe van *gelijkwaardige behandeling* centraal. Hierbij gaat het om relaties waarin de gegeneraliseerde ander wordt erkend als iemand met gelijke rechten. Dit betekent dat iemand wordt gezien als in staat zijnde om te fungeren als een *rationeel persoon*. Een rationeel persoon zijn betekent het kunnen nemen van moreel verantwoordelijke keuzes. Dit gegeven staat los van iemands klasse, huidskleur et cetera. Door dit te kunnen is iemand vrij om persoonlijke levenskeuzes te maken, zoals het kiezen

van een religie, en heeft diegene vrijheid van meningsuiting (Honneth, 2003). Het gaat daarbij expliciet niet om een inhoudelijke waardering van iemands overtuigingen, de gegeneraliseerde ander staat immers centraal (Forst, 2007, p. 237). Zodoende is er geen vorm van hiërarchie meer tussen mensen met bijvoorbeeld diverse politieke- of religieuze achtergronden (Honneth, 2003; Thompson, 2006). Dit is nodig om in vrijheid een waardig leven te leiden (Honneth, 2003; Forst, 2007).

Men kan dit inzien door de positie van de gegeneraliseerde ander in te nemen (Thompson, 2006, pp. 46-49). Opgenomen worden in een relatie gekenmerkt door respect zorgt ervoor dat een persoon *self-respect* kan ontwikkelen. Dit betekent dat iemand zichzelf kan zien als een rationeel en autonoom persoon. Dit maakt het mogelijk dat iemand kan zien dat diens redeneringen er toe doen.

Forst (2007) laat zien dat dit in de praktijk een lastig waar te maken ideaal is, juist in een samenleving gekenmerkt door diepe verschillen. Het vereist namelijk dat mensen elkaar respect geven te midden van diepe ethische verschillen. Dit betekent dat mensen er van overtuigd zijn dat niemand met diens rede met zekerheid kan stellen wat het goede is. In de volgende quote zet Forst (2007) deze schurende dialectiek uiteen: *'Hence, the complexity resides in the fact that one has to be able to hold onto one's ethical beliefs and yet partially relativize them in situations of an ethical disagreement about the good – and be tolerant'* (p. 235). Ondanks dat iemand er van overtuigd is de waarheid in pacht te hebben, is het bij respect dus van immens belang om te weten dat diens waarheid niet ultiem is en dat daarmee de ander ook op een rationele wijze tot zijn standpunt is gekomen (Forst, 2007, p. 226).

Vanuit deze overtuiging is het afnemen van iemands mogelijkheid om diens overtuigingen te uiten een vorm van macht. Dit gaat gepaard met vernedering, verbaal of fysiek, van de mensen die een bepaalde culturele overtuiging hebben (Honneth, 2003; Forst, 2007). Forst (2007) laat ook zien dat dit niet direct een volledige uitsluiting hoeft te betekenen. Het kan ook zijn dat een dominante groep de minderheid tolereert. Dit omdat eerstgenoemde groep het als verkeerd ziet om de marginale culturele overtuiging compleet te verbieden of simpelweg omdat het politieke onrust wil voorkomen. De marginale culturele overtuiging mag in een beperkte sfeer, bijvoorbeeld het privé-domein, worden behouden. Forst (2007, p. 220) verwijst daarbij naar Foucault's 'disciplineren', gezien mensen uit de marginale groep niet de

macht hebben om ervoor te zorgen dat hun kennis in overweging genomen kan worden.⁶ Het gevolg daarvan is dat wanneer dergelijke marginale groepen zich publiekelijk uiten, zij met diverse vormen van geweld worden onderdrukt. Deze culturele overtuiging krijgt zo dus nooit een gelijkwaardige status, het wordt dankzij disciplinerende gezien als abnormaal (Forst, 2007, pp. 219-220). De culturele minderheid wordt ook dan dus het recht ontnomen om zichzelf in een legale of persoonlijke relatie te rechtvaardigen, wat het kenmerk is van respect (Honneth, 2003, p. 142; Forst, 2007).

2.3.2.a) Miskening in de sfeer van respect

Op basis van bovenstaand kan worden geconcludeerd dat miskening in de sfeer van respect plaatsvindt wanneer iemand op basis van diens culturele overtuigingen niet wordt gezien als volwaardige gesprekspartner. Dit betekent dat de ander niet dezelfde mate van morele verantwoordelijkheid, ofwel rationaliteit, wordt toegekend. Hierdoor kan een persoon ervaren diens leven niet zelf vorm te kunnen geven (Honneth, 2003).

2.3.3) De sfeer van sociale waardering

In de sfeer van sociale waardering staat het principe van *waardering voor individuele eigenschappen of overtuigingen* centraal. Dit is in tegenstelling tot respect, waarbij er geen positief oordeel wordt gegeven. Het is meer dan de erkenning dat een andere overtuiging mag bestaan. Bij sociale waardering wordt erkend dat iemand met diens overtuigingen een positieve bijdrage levert aan een maatschappelijk doel (Honneth, 2003; Thompson, 2006; Laden, 2007). Belangrijk om te vermelden is dat het dus niet gaat om de waardering van een eigenschap of overtuiging omwille van zichzelf, maar alleen wanneer het in de samenleving op een manier als nuttig of een prestatie wordt gezien. Wat dit doel is, is afhankelijk van de waarden die dominant zijn in een samenleving. Hier is conflict over mogelijk.

Opgenomen zijn in een relatie gekenmerkt door sociale waardering zorgt ervoor dat een persoon *zelfwaardering* kan ontwikkelen. Dit betekent dat iemand kan zien dat diegene met diens eigenschappen in staat is tot het leveren van een waardevolle bijdrage aan de samenleving (Honneth, 2003; Thompson, 2006).

---

⁶ Dit is waar Wekker (2016) naar verwijst, tegenstanders van zwarte piet hebben volgens haar immers niet de macht om te bepalen wat racisme is.

2.3.3.a) Miskenning in de sfeer van sociale waardering

Wanneer een persoon niet sociaal gewaardeerd wordt, dan wordt het voor diegene erg lastig om te ervaren dat diegene waardevolle eigenschappen of overtuigingen heeft (Honneth, 2003).

3) Methode

3.1) Fenomenologische inspiratie

In dit onderzoek staat het achterhalen van de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet centraal. Hier volgt een korte uitleg van wat dit betekent. In deze master-thesis zullen individuele ervaringen van voorstanders van zwarte piet worden verzameld om zodoende inzicht te krijgen in de geleefde ervaring van hun voorstander zijn (Finlay, 2014). Bij de geleefde ervaring gaat het om hoe een respondent het voorstander zijn als belichaamd wezen beleeft (Creshwell & Poth, 2018). Hierbij gaat het om intersubjectieve betekenissen, waarmee de geleefde ervaring een geheel wordt van ervaringen die respondenten met elkaar delen (Finlay, 2014).

Het kunnen blootstellen aan de individuele ervaringen die respondenten delen, om zodoende toegang te krijgen tot de geleefde ervaring, is daarin essentieel. ‘Bracketing’ is daarvoor nodig, wat betekent dat ik mijzelf continue bevraag op aannames, vooroordelen en dergelijke welke mijzelf die toegang blokkeren (Singh, 2015). Zo ben ik mij bewust van mijn positie als tegenstander van zwarte piet, met een linkse en academische achtergrond. Ook is ‘bridling’ toegepast, waarmee het gaat om het bewaren van een open houding tot nieuwe inzichten die kunnen opdoemen tijdens het gehele onderzoeksproces (Singh, 2015). Inzichten in dergelijke aannames zijn bijgehouden in een logboek.

3.2) Definitie & werving van respondenten

Ten eerste, de definitie van de voorstander van zwarte piet. Onder de voorstander van zwarte piet worden mensen verstaan die zich uitspreken tegen tegenstanders van zwarte piet.

Dergelijke uitspraken zijn bijvoorbeeld ‘Zwarte piet is gewoon zwart!’, ‘Ik zie geen kleur!’ of ‘Ze moeten niet zo naar het verleden kijken!’ (Hilhorst & Hermes, 2015). Vanaf nu zal in het algemeen naar voorstanders van zwarte piet worden verwezen met de term ‘voorstander(s), dit om de leesbaarheid te verbeteren. Hetzelfde geldt voor tegenstanders van zwarte piet.

Ten tweede, respondenten zijn in eerste instantie geworven in de Facebook groep ‘Nijmegen rechtsaf. Dit is een groep welke in november 2020 actief in het nieuws kwam vanwege het

ophangen van posters waarop voor de aanwezigheid van zwarte piet werd gepleit.⁷ Ook is er in soortgelijke groepen geworven, zoals ‘Nederland mijn land’. Er is geprobeerd om in deze groepen tien respondenten te werven. Daarin is gedeeld dat ik benieuwd ben naar hoe zij de huidige discussie rondom zwarte piet ervaren, en of zij zich enigszins begrepen voelen. Bij interesse mochten mensen een privé-bericht sturen. Dit leverde niks op. Daarom heb ik een bericht op mijn eigen Facebook pagina geplaatst, wat wel succesvol was. Overige respondenten zijn via de ‘sneeuwbal methode’ geworven, door respondenten na afloop te vragen of zij andere mensen kennen die eventueel geïnteresseerd zijn om mee te doen (Boeije, 2015, p. 64). Bij interesse ontvingen de respondenten een informatiebrief. Op basis daarvan konden mensen, eventueel na het stellen van vragen, besluiten om respondent te worden.

Het had de voorkeur om, wanneer respondenten daar met oog op de Covid-19 maatregelen mee in stemden, om face-to-face interviews af te nemen. Gezien de gevoelige aard van de interviews en met oog op de ongemakkelijkheid van spreken via online communicatiemiddelen zoals Teams, leek dit het meest verstandig. Uiteindelijk zijn zeven interviews bij mensen thuis afgenomen en hebben drie interviews via Teams plaatsgevonden.

3.3) Inhoud interviews

Ten eerste, de keuze voor de duur van de interviews. In de ideale situatie is de duur van het interview open, zodat er de mogelijkheid is voor een langer interview wanneer er meer tijd nodig is om een rijk beeld te krijgen van de ervaringen welke respondenten naar voren brengen. Dit is gebaseerd op de fenomenologische constatering dat één interview veelal niet genoeg is om inzicht te krijgen in de geleefde ervaring van respondenten (Singh, 2015, p. 112). Het is echter niet mogelijk om in de tijdsduur van deze master-thesis meerdere interviews te houden, daarom is geprobeerd om de mogelijkheid tot een langere interview duur open te houden. Dit bleek echter bij het werven van respondenten niet realistisch, omdat dit te belastend is. Daarom is de duur van het interview steeds circa één uur geweest.

Ten tweede, de manier van interviewen. De interviews waren semigestructureerd (Boeije, 2015). Om de betekenisgeving van voorstanders van zwarte piet op gang te brengen, is de respondenten gevraagd naar wat het bij hen oproept wanneer zij deze uitspraak horen: ‘Zwarte piet is racisme, dit is geen mening maar een feit’. Door het stellen van vragen over welke

---

⁷ Zie: [Voor- en tegenstanders van Zwarte Piet komen in actie in Nijmegen: ‘Dit is de meest vreedzame manier’ | Nijmegen | gelderlander.nl](#)

contexten of situaties hun ervaringen beïnvloeden, volgens Creswell & Poh (2018, p. 79) een belangrijke fenomenologische vraag, werd verwacht inzicht te krijgen in de breedte van hun ervaringen. Deze vragen zijn gebaseerd op de ervaringen die aannemelijk zijn vanuit de problematisering, en Honneth's sferen van erkenning. Dit zijn vragen geweest over hoe voorstanders zich gerepresenteerd zien in de media, op welke manier zij zich onbegrepen voelen door tegenstanders van zwarte piet of hoe voorstanders hun werk ervaren. Daarmee zijn Honneth's operationalisering van miskening gebruikt als 'sensitizing concepts'. Dit betekent dat deze als gevoelig-makende concepten op de achtergrond aanwezig waren, om zodoende te kunnen doorvragen (Boeije, 2014, p. 43). Daarmee is erkenning gebruikt om het toegang krijgen tot de geleefde ervaring te ondersteunen.

3.4) Data-Analyse

De data-analyse begon tijdens het transcriberen, waarbij gedachtes en gevoelens zijn genoteerd. Ten eerste lag de focus op het vastleggen van diverse betekenissen die de respondent in zijn verhaal weergeeft. Ik heb het transcript eerst in grote lijnen tot mij genomen, om zodoende tot een algemeen begrip te komen. Vervolgens heb ik stukjes transcript geselecteerd welke duiden op belangrijke betekenissen, welke ik een open code heb gegeven. Deze heb ik geclusterd in definitieve betekenissen, waarbij ik heb gelet op relaties daar tussen (Creswell & Poth, 2018; Singh, 2015). Tijdens dit proces gebruikte ik wederom Honneth's de operationalisering van miskening als 'sensitizing concepts' (Boeije, 2014, p. 43).

Dit proces is pas gestopt toen ik toegang kreeg tot de betekenisgeving van respondenten (Finlay, 2014, p. 127). Gezien ik vastliep in Atlas Ti, heb ik door het intuïtief schrijven van verhalen over wat bij mij opkwam terwijl ik dacht aan de interviews toegang trachten te krijgen tot hun geleefde ervaring. Dit proces, tezamen met het teruggaan naar de codes in Atlas ti, heeft mij tot de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet heeft gebracht.

3.4) Ethische overwegingen & Kwaliteitscriteria

Ten eerste, de ethische overwegingen. Dit onderzoek is goedgekeurd door de ethische toetsingscommissie van de Universiteit voor Humanistiek (UvH). De opnames van de interviews zijn op de beveiligde schijf van UvH opgeslagen. Wat betreft het welzijn van respondenten, zijn de volgende acties ondernomen. Ten eerste zijn zij middels een brief

geïnformeerd over het onderwerp en de verwachtingen die horen bij deelname aan het onderzoek. Respondenten konden op ieder moment tijdens het onderzoek vragen stellen of zich terugtrekken. Informed consent is afgenomen, waarmee respondenten bevestigden dat ze wisten wat hun rechten zijn gedurende het gehele onderzoek. Tijdens het interviewen is gelet op het welzijn van de respondenten, bijvoorbeeld door te letten op onzekerheid of spanning. Ten slotte zijn de uitspraken van respondenten die zijn gebruikt in de bevindingen zo min mogelijk bewerkt, om zodoende niks af te doen aan de betekenis van wat respondenten hebben gedeeld.

Ten tweede, de interne validiteit, dus de mate waarin mijn interpretaties overeenkomen met de ervaringen welke respondenten delen (Boeije, 2014). Dit is zeer belangrijk, omdat ik immers toegang probeer te krijgen tot hun geleefde ervaring en ik aanneem dat ik daarin word tegengehouden door een empathie muur. De interne validiteit heb ik getracht te waarborgen door net zo lang door te gaan met analyseren, totdat ik zelf kon ervaren dat ik begreep waar het voor respondenten om gaat.

4) Bevindingen

Respondenten waren vaak opgelucht om hun verhaal te vertellen. Zo zegt Marije:

*Maar, dat is juist het nadeel er van, die mensen die dan tegen zijn, die zijn dan zo anti-
tegen dat je niet meer je verhaal kwijt kan. Daarom vind ik het zo belangrijk dat er
dan iemand luistert zodat je wel een keer je verhaal kwijt kan.*

Wat het verhaal van Marije en andere respondenten is, en waarom deze niet geuit kan worden door de houding van tegenstanders, zal duidelijk worden in dit hoofdstuk.

4.1) Een ervaring disrespect dankzij de drukkende tegenstander

Respondenten ervaren dat ze worden gezien als dom en racistisch. Daarbij wijzen zij erop dat wanneer zij hun mening delen, deze niet serieus wordt genomen. Dit hangt samen met de houding van tegenstanders zoals deze wordt ervaren. Wat dit precies betekent wordt in deze paragraaf uiteengezet.

4.1.1) Ik ben een dom en racistisch persoon

In de geleefde ervaring van de voorstander van zwarte piet is het worden gezien als een dom en racistisch persoon belangrijk. Dit kwam bij Kim sterk naar voren wanneer haar vragen werden gesteld over hoe zij haar werk heeft ervaren.

Interviewer: Dus het feit dat ik deze vragen over jouw werk stel, dat...

Kim: Ja, dan gaat gelijk het lampje branden. Van, nu komt die hè, ben je hoog- of laagopgeleid? Als je zegt dat je voor zwarte piet bent, dan ben je vast laagopgeleid want je bent eigenlijk een beetje dom ofzo. Want je wil aan een domme traditie vasthouden terwijl die mensen zo geleden hebben. Ja, je bent dom en racistisch. En niet ja, hoe moet ik zeggen, niet ruimdenkend. Je wil niet mee denken, gewoon omdat je dat niet kan. Maar gewoon halsstarrig stampvoetend zegt, nee, ik wil zwarte piet. Dan zeggen ze, waarom dan? En dan zeg je waarom. En dan zeggen ze, nee, dat is niet zo. Wat mankeer jij dan? Ben je niet goed ofzo?

Ten eerste, voorstanders worden gezien als een dom persoon. Wanneer Kim wordt gevraagd naar haar werk dan denkt zij, zie je wel, het zal wel weer over opleidingsniveau gaan. Kim uit

daarover gefrustreerd dat wanneer het gaat over zwarte piet, zij wordt aangesproken vanuit een ‘hogere’ vorm van de maatschappij. Met andere woorden, mensen die spreken over dat zwarte piet racistisch is spreken vanuit een hoger punt naar mensen die denken dat zwarte piet bij de traditie hoort. Mensen die spreken vanuit deze hogere positie, waar de interviewster onder zou kunnen vallen, denken eigenlijk dat voorstanders van zwarte piet dom zijn. Dit laat Kim zien door te zeggen dat zij wordt gezien als iemand die ‘stampvoet’ en zich halsstarrig vasthoudt aan een traditie die eigenlijk ‘dom’ is. De tegenstander heeft vervolgens zoets van wat mankeer jij dan, of ben je wel helemaal bij zinnen? Kim ervaart dat de tegenstander gelooft dat mensen zoals zij niet in staat zijn om mee te denken over iets als zwarte piet. Kim omschrijft zichzelf als iemand die in de ervaring van tegenstanders naar voren komt als een kind wat zijn zin niet krijgt. Kortom, deze woorden van Kim resoneren met de sfeer van respect, gezien Kim zegt dat zij niet wordt gezien als een volwaardig rationeel persoon (Forst, 2007).

Ten tweede, voorstanders van zwarte piet worden gezien als racistisch. Naast Kim delen vele respondenten dat zij het stempel van racist op zich krijgen geplakt. Zo deelt Bart dat hij wordt gezien als ‘*racist en slavendrijver*’. Zoey deelt gefrustreerd dat zij wordt gezien als racist wanneer iemand zegt dat zwarte piet racisme is. Hier worden meerdere betekenissen mee geassocieerd. Enerzijds zetten mensen zich tegen dit stempel af door te laten zien waarom zij vinden dat zwarte piet ook niet als racistisch kan worden gezien. Anderzijds laten zij zien dat die uitleg er niet toe doet in de ogen van tegenstanders, waardoor zij zich waarschijnlijk geframed voelen als racist. Deze dynamiek zal hieronder worden uitgelegd.

Met het naar voren brengen van deze dynamiek wordt tegelijkertijd een poging gedaan om de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet te duiden. Dit is immers nodig om te kunnen achterhalen hoe de ervaring van disrespect welke Kim laat zien tot stand komt, wat dit disrespect precies betekent en of er nog andere vormen van miskennis aanwezig zijn.

4.1.2) Waarom zwarte piet niet racistisch is

Respondenten zetten zich af tegen het stempel van racisme door te laten zien dat zwarte piet nooit racistisch is bedoeld. Respondenten delen vaak, zonder dat zij er naar werden gevraagd, waarom zwarte piet in hun ogen niet racistisch is. Mike deelt daarover:

En, als je denkt van nou weet je wat, voor mij was het gewoon een kinderfeest, dus voor mij had het best zwarte piet mogen blijven. Dan krijg je gewoon de stempel van

racist over je heen. Die niet altijd gewoon, ja, naar waarheid is zeg maar. Want je hoeft niet persé een racist te zijn als je zegt ik ben voorstander van zwarte piet. Ja, want het is pas racistisch als je het daadwerkelijk doet om een ander ras of persoonssoort of wat dan ook neer te halen. Zo is het, zoals ik het heb ervaren, is het nooit zo bedoeld. Vroeger, dan praat ik over mijn eigen jeugd zeg maar. In dat opzicht was Sinterklaas altijd gewoon een kinderfeest zeg maar. En zwarte piet was altijd een fictief persoon dat werd toegevoegd als zijnde van nou die gaat door de schoorsteen heen, daarom is die zwart zeg maar. Het was niet van hij is vanuit Afrika meegekomen omdat het van de slavenhandel zou geweest zijn.

Mike focust zich op hoe in zijn ervaringen, dus in zijn leven, zwarte piet nooit racistisch is bedoeld. Dit betekent dat zwarte piet er nooit is geweest om mensen met een andere huidskleur neer te halen. Zwarte piet is er dus niet neergezet om tot slaaf gemaakten te symboliseren.

Ook andere respondenten gebruiken dergelijke redeneringen, welke dus gefocust zijn op het kinderfeest zoals dit in hun leven naar voren is gekomen. Daarbij krijgt zwarte piet een positieve betekenis. Zo deelt Bart:

Wat ze niet begrijpen is dat ik keihard zeg dat het niet racistisch is omdat het een non-existent ras is. Het ras zwarte piet bestaat niet. Het is een gecamoufleerde sprookjesfiguur. Want als ik vraag aan een Surinaamse vriend, wil je zwarte piet zijn? Zal ik hem moeten schminken. Maar willen wij samen met Sinterklaas op de boot aankomen en zwarte piet zijn. Zullen wij beiden die laag over ons aan moeten brengen. Je begint met de kleur en je eindigt met dat malle ding op je kop met die veer. En als ik dan tegen mijn zwarte piet maatjes, jo, jij draagt de zak, want jij bent mijn personeel. Dan zou ik wel eens racistisch kunnen zijn. Want dan geef ik hem een negatief oordeel, ja. Maar om te zien, zijn we geen van beiden bestaand. Want we wassen ons en dan heeft hij zijn eigen huidskleur weer en ik de mijne. We hebben samen iets gecreëerd wat niet bestaat.

Bart legt uit dat zwarte piet een niet bestaand figuur is. Iets wat niet bestaat kan niks met huidskleur te maken hebben. Daarbij is het een transformatie die iedereen, de huidskleur maakt daarbij niet uit, gezamenlijk ondergaat. Ook deelt Bart wanneer er wel racisme zou kunnen zijn, namelijk als hij zijn Surinaamse vriend met het oordeel ‘personeel’ onder hem plaatst. Maar, in principe is zwarte piet een figuur waarin iedereen gelijk aan elkaar is. Het

lijkt erop dat zwarte piet, vanuit deze redenatie, juist kan worden gezien als iets wat verbreedt. Met andere woorden, zwarte piet komt zo juist naar voren als een verbindend figuur. Dit duidt op een positieve functie van zwarte piet.

Een andere functie welke veelvuldig wordt genoemd is dat zwarte piet er is om kinderen blij te maken. Zo zegt Marije, wanneer zij ook spreekt over zwarte piet als een fictief figuur: *'En dat die er is om kinderen blij te maken en niet om de zwarte medemens in een negatief daglicht te zetten of wat dan ook'*. Dit blij maken doet zwarte piet door de grappige hulp van Sinterklaas te zijn, zegt Sandra: *'Want Sinterklaas is een serieus iemand, een oude man, en de zwarte piet maakt het wat vrolijker en gezelliger en die komt de kinderen de cadeautjes brengen en de pepernoten strooien en de grapjes maken'*. Overigens heeft Sandra door dat tegenstanders van zwarte piet het als racistisch zien dat zwarte piet grappig moet doen. Zwarte piet is voor respondenten juist een figuur welke het kinderfeest een blij geheel maakt. Ook klinkt in de uitspraken van respondenten ongeloof door dat tegenstanders iets kwaadaards als racisme in zwarte piet zien. Dus, zij lijken met deze uitspraken aandacht te vragen voor de goede intenties welke zwarte piet in hun ervaring heeft.

4.1.3) Geleefde ervaring: explosieve en uitsluitende tegenstanders

Echter, tegenstanders van zwarte piet weigeren in de beleving van voorstanders om deze goede intenties serieus te nemen. In de uitspraken van respondenten klinkt namelijk, naast ongeloof, ook verbazing en frustratie wanneer wordt gedacht aan zwarte piet en racisme. Zo zegt Marije:

En dan denk ik van racisme, zwarte piet hè? Dat is een kindervriend. Wat nou racisme? En dan ga je ineens, dan gaan mensen ineens anders kijken. Het is gewoon krom. Het is echt, in mijn ogen is het krom. Want als ik zeg dat het in mijn ogen geen racisme is, dan word je daardoor gewoon overruled. Het is niet meer relevant. Dan kan je vechten wat je wil, maar dan houdt het op. Het is klaar.

Wanneer Marije dit vertelt dan wordt ze plots, met oog op haar rustige uitspraken in het interview tot nu toe, geëmotioneerd. Zwarte piet en racisme dat past niet bij elkaar, want zwarte piet is immers een figuur die kinderen juist blij maakt. Dit wordt echter niet serieus genomen door tegenstanders, zo laat dat zien. Wanneer zij haar mening deelt, dan heeft zij geen recht van spreken meer. Dit wordt volgens haar veroorzaakt door een bepaalde blik die mensen hebben. Wanneer het thema racisme naar voren komt, dan verandert er als het ware

iets in de blik van mensen. *'Het is gewoon krom!'* zegt Marije dan geëmotioneerd. Daarmee duidt zij op de manier waarop tegenstanders in het bewustzijn van voorstanders naar voren komen. Marije vertelt dat zij haar als het ware overmeesteren. Veel andere respondenten duiden ook op een dergelijke houding van tegenstanders. Termen zoals 'schreeuwen', 'haten' of 'doordrukken' worden hier aan gekoppeld. Zoey zegt bijvoorbeeld:

Ja, een beetje ons in een hoekje schuiven om dan maar je eigen mening ergens doorheen te drukken. Of jij een andere mening heb of niet dat maakt dan toch niet meer uit, want zij demonsteren. Zij willen de voorstander niet eens meer horen.

De doordrukkende tegenstander schuift met diens houding de voorstander in een hoekje. De mening van de voorstander doet er dus daarmee niet meer toe, zoals Marije maar ook Kim al deelde. Zoey duidt de tegenstander ook als iemand die demonstreert. Dit is interessant, omdat er ook respondenten zijn die specifiek over een demonstreerende tegenstander spreken. Daarbij wordt een houding zichtbaar die gepaard gaat met het doordrukken, of welke deze zelfs bepaalt. Woorden zoals 'explosief', 'opkloppen' en 'schreeuwen' worden daarbij gekoppeld aan 'aandacht zoeken'. Ten eerste, Mike lijkt een inkijkje te geven in de betekenis van deze termen. Hij zegt:

Ja, dat eigenlijk gewoon, eerst was het slavernij en toen werd het rassenhaat. Daarom denk ik van ja, jullie zoeken nu gewoon een, ja hoe moet ik het verwoorden. Ze zoeken eigenlijk nu gewoon een doel, om te kunnen te haten. Om het zo maar te zeggen, zo komt het althans over. Dat is eigenlijk gewoon schreeuwen om, ja, als vorm van aandacht vragen. Ik bedoel ik snap hun punt. Maar er zijn betere manieren om zo'n punt bespreekbaar te maken. In plaats van gewoon gelijk bam. Als je inderdaad kijkt naar alle media zeg maar, dan wordt enkel steeds maar hetzelfde genoemd. Dat het racisme is. Terwijl er niet wordt gekeken van, hoe zit het voor ons precies, want zij weten het al. Als ze dat zouden doen, dan zou ik het wel kunnen snappen.

Het schreeuwen, als een vorm van aandacht zoeken, koppelt Mike aan het zoeken naar een doel om te haten. Het lijkt daarom alsof in de beleving van Mike de voorstander op zoek is naar redenen om mensen zoals de voorstander te kunnen haten. Hij heeft het over een punt welke tegenstanders bespreekbaar willen maken, maar welke zij in zijn beleving juist onbespreekbaar maken. Hij associeert het schreeuwen met 'bam', alsof er een deur wordt dichtgegooid. 'Zij weten het al', zegt Mike, een gesprek is per definitie overbodig omdat de uitkomst al vast staat, namelijk dat zwarte piet racisme is. Het probleem is dus dat

tegenstanders van zwarte piet van hun mening een onvoldongen feit maken. Het voelt dus haast als een soort hatende chaos waar Mike zich toe moet verhouden.

Ten tweede, Kim heeft het bijvoorbeeld over ‘explosief aandacht vragen’ wanneer de tegenstander zich uit. Zij zegt: *‘Maar dan ontploft de hele wereld weer, zo van zie je wel! Alsof het echt zo is dat iedere blanke altijd weer een zwarte moet hebben. Dan denk ik, daar moeten jullie nou eens echt mee ophouden’*. Wanneer het thema racisme opkomt, dan ontploft volgens Kim de hele wereld. Bij Kim duidt het ontploffen op de tegenstander die in haar beleving alles door elkaar schudt. Dankzij de tegenstander komt *‘de hele hut op z’n kop te staan’*. Dit lijkt dus te resoneren met de ‘hatende chaos’ welke in de ervaring van Mike aanwezig lijkt te zijn.

Kim wijst ook op de, in haar beleving, reden daartoe. Zij stelt dat de tegenstander zich op die explosieve manier gedraagt, omdat diegene alleen maar op zoek is naar zaken die bevestigen wat diegene toch al gelooft. Namelijk, dat ieder wit persoon altijd de dader is. Dit is wat zij ervaart als oneerlijk. Daarmee krijgt het zoeken dus een nadere betekenis. Ten derde, wordt het zoeken verbonden met een terugkijken naar het slavernij verleden. Shirley zegt daarover:

Gewoon, ja, dat zoeken. Ze zullen ook wel een goede verklaring er voor hebben dat zwarte piet niet mag. Maar het is gewoon ja, een zoeken. Hun standpunt is natuurlijk slavernij. Ik snap het ook wel. Maar dan denk ik van ja, als je zo diep gaat, dan vind ik dat gewoon belachelijk!

Shirley ervaart, net als Mike, het betrekken van het slavernij verleden op de manier waarop tegenstanders dit naar voren proberen als problematisch. Dit lijkt hier niet persé een afkeuring van het inhoudelijke punt van tegenstanders te betekenen. Wat Shirley als problematisch ervaart is de manier waarop het gebracht wordt, welke zij duidt als 'zo diep gaan'.

Kortom, de tegenstander komt in de geleefde ervaring van voorstanders naar voren als iemand die met een vooringenomen geest zoekt naar bewijs van diens uitsluiting op basis van huidskleur. Dit wordt gekenmerkt door explosiviteit, het zet alles op z’n kop en het zorgt ervoor dat de voorstanders niet wordt gehoord. Dit is waar voorstanders zich tegen afzetten.

4.2) Ervaren consequenties: verlies van een leuk kinderfeest & geweld

4.2.1) Sinterklaasfeest is bezoedeld: alles wat betekenis heeft gaat verloren

Hierboven is beschreven dat mensen ervaren dat ze geframed worden als racist, en dat zij zich daar niet tegen kunnen uitspreken. Dit frame, tezamen met de explosieve houding van tegenstanders waar dit mee gepaard gaat, zorgt ervoor dat mensen ervaren dat het Sinterklaasfeest verpest is. Mike zegt hierover het volgende:

Door de schreeuwende ophef die is ontstaan over zwarte piet is het eigenlijk een heel beladen onderwerp. En durft eigenlijk niemand meer echt een Sinterklaasfeest te houden. Waardoor het nu eigenlijk niet meer echt als een kinderfeest gezien kan worden. Doordat het eigenlijk de hele tijd zo 'n gedoe is, zijn er wat ik heb gezien al heel veel mensen gestopt met het vieren van het feest. Omdat ze anders heel veel kritiek over zich heen krijgen, en ze zich eigenlijk als een racist gaan voelen. Ik bedoel, als je één ding al fout doet, je zegt ik ben voor zwarte piet zeg maar, dan ben je gewoon bestempeld voor de rest. Een soort eeuwig oordeel ja. En daarom hebben mensen geen zin meer.

Mike vertelt dat mensen het Sinterklaasfeest niet meer willen vieren, omdat iets leuks als een kinderfeest nu de heftige lading van racisme met zich meedraagt. Voorstanders worden niet alleen neergezet als een racist, maar gaan zich ook zo voelen. Dit zou erop kunnen duiden dat voorstanders ervaren dat ze iets willen vieren wat eigenlijk slecht is. Ook kunnen ze elk moment worden bestempeld als racist, omdat ze op het thema van zwarte piet de verkeerde mening hebben. Het lijkt daarmee haast alsof het stempel racisme elk moment van bovenaf kan komen. Daarbij moeten voorstanders ook de 'hatende chaos' ondergaan welke Mike eerder al naar voren leek te brengen. Kortom, deze ervaring verpest hun zin om het feest te gaan vieren.

Voor Mike lijkt het echter wat verder van hem af te staan. Het gaat immers niet over hemzelf, maar over mensen in zijn omgeving. Een andere respondent, Kim, deelt wel waarom zij zelf het feest niet meer wil vieren:

Ja, als het steeds zulke toestanden geeft. Dat ze bij over zo 'n kinderfeest gaan demonstreren. Waar in de etalages zwarte piet wordt gehangen, daar worden de

ramen ingegooid. Ik bedoel, ik kan daar geen respect voor hebben hoor. Dan vind ik dat het kinderfeest gewoon is verpest. Met al dit gedoe. Vroeger was het inderdaad wel leuk, als je bij de bakker zo 'n zwarte pietje zag die zo 'n trapje op ging lopen. Toen was het gewoon een leuk kinderfeest. Maar het irriteert me inderdaad inmiddels zo. Als mijn kinderen nu kinderen zouden krijgen. Ik denk niet eens meer dat ik nog Sinterklaas ga vieren. En zo zorgen ze ervoor dat tradities waar ik waarde aan hecht langzaam verdwijnen.

Kim klinkt wat melancholisch, vroeger was Sinterklaasfeest namelijk nog wel leuk. Wat er echter ook nog bij komt, is dat zij het feest niet meer leuk vindt door de houding van de tegenstanders. In haar beleving zoeken de tegenstanders niet alleen naar redenen om zwarte piet als racisme te framen, ze gebruiken ook fysiek geweld om hun standpunt naar voren te brengen. Doordat het Sinterklaasfeest op deze manieren wordt bezoedeld, verliest het in de beleving van Kim de waarde. Er wordt een traditie van haar afgenomen. Kortom, de tradities gaan langzaam verloren omdat het door de ander, in dit geval de tegenstander van zwarte piet, wordt bezoedeld.

Dat het Sinterklaasfeest zijn waarde verliest, en daarmee een voorbeeld is van één van de Nederlandse tradities die verdwijnen, is een ervaring welke vaak wordt gedeeld. Kim deelt namelijk ook: *'Dan kan je zeggen, nou, waar gaat het nu over. Maar langzaam maar zeker wordt het allemaal minder, snap je? En dan denk ik van, ik vind gewoon, ze moeten onze cultuur beschermen'*. Om deze reden moet de cultuur beschermd worden. Dat de Nederlandse tradities worden aangetast, en daarmee moeten worden beschermd, is een ervaring welke vaak wordt gedeeld door andere respondenten. Veelal wordt dit afgezet tegen tradities uit andere culturen, zoals de Ramadan of het Kwaku Festival, waar in hun beleving wel respect voor is. Zo zegt Chris:

Uiteindelijk is het een Nederlandse traditie. En iedereen mag zijn traditie hebben. Dus ik laat mensen die naar het Kwaku festival gaan ook in hun waarde. Maar waarom moeten we die van ons verloochenen? Dan is een middenweg, pff. Maar de laatste jaren dan denk ik jeetje, Nederland is echt een triest volk geworden dat ze zich alles, ja, maar laten afpakken. Zwarte piet, dadelijk weer de sprookjes, de Efteling wordt aangepast. Dan denk ik van, jongens wat zijn we nu aan het doen. Het zijn gewoon tradities, iedereen moet z'n tradities hebben, en mogen hebben. Ja. Dat is echt mijn mening.

Chris deelt dat hij tradities uit andere culturen oprecht in hun waarde wil laten, maar dat het in zijn beleving andersom niet gebeurt. Dat frustriert hem. Hij noemt het zelf triest, omdat in zijn beleving veel Nederlanders de, ook in zijn beleving ‘doordrukkende’ tegenstanders, maar hun gang laten gaan. Dit leidt er toe dat de Nederlandse tradities geen waarde meer mogen hebben. Respondenten kijken daarmee ook naar de toekomst. Straks mogen zij bijvoorbeeld ook geen kerst meer vieren. De constatering van Mike dat mensen elk moment kunnen worden bestempeld, omdat zij de ‘verkeerde’ mening hebben, zou hiermee kunnen samenhangen. De tegenstander drukt in hun beleving uiteindelijk toch de eigen zin door, en zijn daarbij gericht op Nederlandse tradities. Daarbij hebben zij niks in te brengen. Shirley concludeert daarbij teleurgesteld: *‘Dan heeft Pasen straks geen betekenis meer, en dan raken we ook onze tweede Paasdag kwijt’*.

Kortom, respondenten ervaren dat de traditie van Sinterklaas geen betekenis meer heeft door doordrukkende houding van tegenstanders. Dit doordrukken betekent racistische oordeel welke wordt geveld, waarin voorstanders niks in te brengen hebben. Het niet willen meebewegen, of het weigeren om te zoeken naar een middenweg, wordt daarom door respondenten gezien als noodzakelijk om datgene waar men waarde aan hecht te beschermen. Anders gaat immers de eigen manier van leven verloren. Dit duidt op een consequentie van disrespect, respondenten zijn immers niet vrij om de eigen culturele overtuigingen te leven (Honneth, 2003).

4.2.2) Slechts tolerantie: doodgeknuppeld worden & dreigbrieven ontvangen

Chris zegt, dat als hij bovenstaande mening deelt, dat hij dan direct wordt geframed als een racist. Hij zegt:

Ja, want als ik dit zeg, dan ben ik een racist! En als de racisme kaart wordt getrokken, dan staat Nederland op z'n kop. Dan is het echt van dat kan niet! Dan ben je de lul. En dan gaat de media, die klapt er nog even over heen. Dan ben je echt, dan sta je onder de grond. En dat is het gevaar, daar schuilt het gevaar! Ze hebben me ook een keer benaderd om op tv te komen. Maar ze brengen je ook naar een bepaald punt in een gesprek. En dan zetten ze je neer als racist, en dan krijg je gewoon dreigbrieven. Toen dacht ik, daar ga ik niet aan beginnen.

Chris laat eigenlijk zien wat het gevolg is van de houding van de tegenstanders. Als deze immers naar voren komt, met diens focus op racisme, dan ervaart hij in gevaar te zijn. Ook andere respondenten laten dit zien. Kim deelt immers dat de ramen worden ingegooid, Mike vertelt dat wanneer hij zijn mening in het openbaar deelt, dat hij dan net zo goed doodgeknuppeld kan worden. In de openbaarheid is het bijna niet aanvaardbaar om zo te spreken, vertelt Mike. Chris doelt ook op deze openbaarheid, hij heeft het immers over de media en zijn mening delen op de tv.

Dus, in de beleving van respondenten komt de tegenstander naar voren als een irrationele, alles overnemende golf die ervoor zorgt dat zij zich op geen enkele manier kunnen uiten of verdedigen. Kim zegt daarover:

En als burger kun je dat dus niet, de cultuur beschermen. Nu krijg je dan die toestanden allemaal. Waar je helemaal beroerd van wordt. Ik ga immers ook niet naar buiten als zwarte piet. Je durft het gewoon niet aan want je bent bang dat je op straat in elkaar wordt geslagen. Zover is het al. Maar je kan niks zeggen. De vrijheid van meningsuiting is immers maar één kant op. Zo wordt je dus, als iemand die al heel lang deze tradities heeft, gewoon niet gehoord. Door van die mensen die hier zijn komen wonen. Ik heb echt zoiets van als je dan echt denkt, nou dat zwarte piet dat wil ik niet. Nou, dan ga je lekker ergens anders wonen. En dat heeft niks met kleur of afkomst te maken. Dat is ook voor iemand met een Nederlandse achtergrond die daar dan zo over doet.

Wat steeds naar voren komt is dat de voorstander ervaart dat hij of zij op elk mogelijke manier monddood wordt gemaakt. De vrijheid van meningsuiting is immers maar één kant op, zegt Kim. Kim kan daaruit maar één ding concluderen, en dat is dat mensen die hierachter staan geen plek verdienen in haar wereld. Dit lijkt ogenschijnlijk te gaan om mensen met een andere etnische achtergrond. Echter, dit geldt in haar beleving voor iedereen die de positie als tegenstander inneemt. Zo lijkt haar aversie naar tegenstanders gericht te zijn op wat mensen zeggen, in plaats van waar zij vandaan komen.

Deze uitspraken wijzen op het ervaren van tolerantie. Wanneer respondenten immers buiten de eigen privé-sfeer hun mening over zwarte piet delen, dan ervaren zij dat deze met geweld zal worden onderdrukt (Forst, 2007).

4.3) De gewenste maar niet reële oplossing: wederzijds respect

Te midden van deze ervaren disrespect en tolerantie, wensen sommige respondenten expliciet een gesprek met tegenstanders. Sommige respondenten tonen op een andere manier openheid naar tegenstanders. Door te laten zien welke erkenning respondenten wensen wordt, ook met oog op voorgaande paragrafen, duidelijk welke vormen van miskening zij ervaren. Echter, ervaren voorstanders dat ook hun wens tot erkenning hoogstwaarschijnlijk niet werkelijkheid kan worden. Hun roep om erkenning blijft namelijk onzichtbaar door die veelgenoemde doordrukkende houding van tegenstanders.

4.3.1) De wens: respecteer elkaar

De wens ‘laat elkaar in de eigen waarde’ lijkt in de ervaring van respondenten twee verschillende betekenissen te krijgen. Enerzijds wensen verschillende respondenten om in gesprek te gaan met tegenstanders, om zo hun overtuigingen beter te leren begrijpen. Er is dan ten minste sprake van het idee dat respondenten geloven dat ook tegenstanders goede verklaringen hebben voor hun standpunt. Anderzijds, nemen sommige respondenten een meer afstandelijke positie in. Zij vinden het belangrijk dat zowel voor- als tegenstanders de ruimte moeten hebben hun tradities te beleven. Beide posities, die samen een antwoord geven op de hoofdvraag, worden hier naar voren gebracht.

4.3.1a) Bredere vorm van respect: de persoon met de eigen redeneringen

Ten eerste, het in gesprek willen met tegenstanders. Om dit te begrijpen, is goed om te kijken wat Mike precies bedoelt met *‘Ik snap hun punt’*. Interessant is dat Mike expliciet laat zien dat zijn visie op zwarte piet gevormd is door zijn eigen ervaringen. Hiermee lijkt hij ruimte over te laten voor het weten dat de tegenstander vanuit diens eigen ervaringen tot een andere visie is gekomen. Ook laat Mike zien dat hij in gesprek wil als de tegenstanders diens positie niet brengt als een onvoldongen feit, en dus niet spreekt vanuit de doordrukkende golf. Hij willen worden meegenomen in de positie van de tegenstander. Voor Mike is het immers niet duidelijk waarom de tegenstander zwarte piet als racisme ziet. Ook Marije deelt dat zij probeert om tegenstanders te begrijpen. Zij zegt: *‘Ja, je probeert dan ook mensen te begrijpen’*. Marije lijkt zich haast er schuldig om te voelen dat zij daar moeite mee heeft. Zo zegt ze dat als ze misschien jong was geweest dat ze het dan wel had kunnen begrijpen. Daarbij deelt Mike ook dat zijn positie ook mee moet worden genomen: *‘En dan inderdaad kijken, waarom kijk je er zo op zeg maar? Ondanks dat ik denk nou, ik word toch ook kaaskop*

genoemd. En waarom kijk ik er zo op? En daar normaal over spreken, het gewoon serieus nemen'. Dit respecteren is desondanks dat ze het zelf misschien lastig vinden om te begrijpen waarom zwarte piet voor tegenstanders iets heel anders betekent dan een grapje zoals 'kaaskop'. Kortom, het lijkt erop dat respondenten zoals Mike juist willen leren van de ervaringen van tegenstanders.

Het interessante hierbij is dat het bijvoorbeeld een verwijzing naar het slavernij verleden waarschijnlijk in aanmerking komt voor respect. Daarvoor is een herinnering aan de uitspraak van Shirley nodig:

Het lijkt wel alsof ze gewoon wat zoeken. Ze zullen ook wel een goede verklaring ervoor hebben dat zwarte piet niet meer mag. Hun standpunt is natuurlijk slavernij, dat kan ik ook wel een beetje begrijpen. Maar ze gaan zo diep, dat vind ik belachelijk.

Shirley laat zien dat het probleem is dat erover slavernij wordt gepraat vanuit die doordrukkende, agressieve houding welke tegenstanders aannemen. Tegelijkertijd houdt ze de mogelijkheid open dat er redelijkheid zit in het standpunt van tegenstanders. Hierbij wordt het dus denkbaar dat de verwijzing an sich naar slavernij gerespecteerd kan worden. Een conclusie zou namelijk kunnen zijn dat voorstanders het als onrechtvaardig ervaren dat tegenstanders niet kijken naar de huidige intenties van voorstanders, maar alleen naar het verleden. Daarvoor is het dus nodig dat de redenering van voorstanders, welke gebaseerd lijken te zijn op de goede intenties welke zwarte piet in hun herinnering heeft, serieus wordt genomen.

Kortom, respondenten ervaren dat hun manier van redeneren niet serieus wordt genomen door tegenstanders. Ze wensen in feite dat de tegenstander zich met hun overwegingen verbindt en deze serieus overweegt. Voorstanders willen eigenlijk, zoals Kim aan het begin van dit hoofdstuk al liet zien, niet worden gezien als dom. Dit wensen zij de tegenstander ook terug te geven, bijvoorbeeld door hun eigen gedachten zoals 'kaaskop' te bevragen, of in ieder geval tussen haakjes zetten, of zij proberen te begrijpen waarom het slavernij verleden voor tegenstanders van belang is. Dit resoneert met respect. Deze wens tot respect komt daarbij over als vrij persoonlijk, respondenten wensen namelijk een gesprek aan te gaan.

Respondenten willen dus serieus worden genomen in hun rationaliteit, namelijk dat deze overwogen wordt (Honneth, 2003; Forst, 2007).

4.3.1b) Smallere vorm van respect: de gegeneraliseerde persoon

Ten tweede, respondenten wensen dat de eigen traditie gewaardeerd wordt. Dit wensen ze ook aan de ander, de tegenstander van zwarte piet, te geven. Dit is belangrijk, omdat iedereen zodoende de eigen tradities kan behouden. Deze positie is al uiteengezet, in de zin dat er is geconcludeerd dat er *disrespect* wordt ervaren. Hier volgt meer uitgebreid wat dit betekent. Chris is een respondent die hier wederom uitgebreid over spreekt. Het valt op hoe hij spreekt over het loslaten van zwarte piet.

Alleen hoe ik erin sta. En dat is het belangrijkste punt. Het landelijke, helemaal prima. Kan ik helemaal begrijpen. Al zet je daar een witte piet neer. Maar in het lokale. Heel veel mensen kennen elkaar. Dan is er elk jaar een optocht. Dan loopt degene van de voetbalvereniging, ik noem maar. Die kan daar niet meer lopen, dan word je herkend. Hé, daar loopt die en die. Daar wringt voor mij de schoen.

Chris probeert op zijn manier zijn eigen cultuur te beschermen, door zijn zorgen over herkenbaarheid te uiten. Hij gaf eerder nog aan daarom niet mee te willen bewegen met de doordrukkende tegenstanders. Tegelijkertijd komt hij naar voren als iemand die wel oprecht ruimte probeert te creëren voor de positie van de tegenstander. Dit doet Chris door de tegenstander publieke ruimte te geven voor diens standpunt. Hij vindt het immers prima als de landelijke optocht zonder zwarte pieten plaatsvindt. Ook die, in Chris zijn beleving cultuur, verdient een respectvolle behandeling. Hij zegt immers zelfs, *'Dan denk ik van nee, laat iedereen gewoon in zijn waarde'*. Deze uitspraak betekent dus dat zowel de eigen cultuur als die van de ander zoveel ruimte als mogelijk moet krijgen. Hij vindt immers juist dat deze net zoveel respect verdient als zijn eigen tradities. Dit laten Chris en veel andere respondenten zien door zwarte piet helemaal, of in ieder geval deels, los te laten.

Kortom, hier komt respect naar voren als iets wat meer afstandelijk is. Redelijkheid is hier niet persoonlijk, het gaat hier immers niet over de specifieke redeneringen over zwarte piet die voor- of tegenstanders hebben. Dit is volgens de visie van Honneth (2003) en Forst (2007) zoals geïntroduceerd in het theoretisch kader, de gegeneraliseerde ander staat namelijk centraal.

4.3.2) Het heeft geen zin, want dan ben je een racist! Zo word ik er ook één

Respondenten ervaren veelal niet dat hun wens tot wederzijds respect reëel is. Zo zegt Chris dat hij toch eerder genoemde punten toch niet kan noemen, omdat hij dan een racist wordt genoemd. Kim is daar ook heel duidelijk in. Dit gaat over haar ervaring met het vertellen van haar verhaal in het interview. Sommige respecten, zoals aan het begin van dit hoofdstuk naar voren kwam, ervaren het als een vorm van opluchting om hun verhaal te delen. Echter, bij Kim klinkt meer een cynisme door wanneer zij deelt hoe zij dit ziet.

Interviewster: Ik heb nog de vraag, hoe heb je het ervaren om zo hierover te praten?

Kim: Ja, helemaal goed. En eigenlijk, ja, goed het gevoel dat het je geen fluit helpt zeg maar. In feite zou ik zeggen, breng het naar buiten. Maar het helpt allemaal niks. Het maakt gewoon alleen dat je die twee kampen krijgt zeg maar. En anderzijds zou ik wel willen dat het meer bewust werd bij mensen die daar zo over denken. Dat ze het zo alleen maar beroerder maken. Ja, dan denk ik, je moet echt ophouden. Ze maken het probleem vele malen erger, en het wordt ook erger. Ik bedoel door dat soort dingen. Dus ik ben niet racistisch op de kleur, of op de afkomst, maar wel op wat ze zeggen. En daarmee racisme veroorzaken. Mensen krijgen juist de balen, en gaan zich goed afzetten.

Uit de woorden van Kim komt het beeld naar voren van de voorstander die machteloosheid ervaart. Wat zij ook zegt, het voegt immers toch niks toe. Ondertussen wijst Kim meerdere keren in het interview op iets wat de tegenstanders dringend moeten gaan begrijpen.

Namelijk, dat zij het probleem erger maken, omdat door de houding van tegenstanders mensen zoals Kim uiteindelijk negatief gaan kijken naar deze mensen. Dat is volgens haar zonde. Zij zegt namelijk ook volgende: ‘Als je nu gewoon bent wie je bent, dan accepteert ook iedereen je om wie je bent. Het is niet allemaal goed of fout’. Ook hier lijkt een wens tot wederzijds respect, gegeneraliseerd ofwel persoonlijker, door te klinken. Helaas wordt deze wens in de beleving van Kim steeds minder reëel, omdat zij en andere voorstanders steeds verder wegglijden in een vijandige houding naar tegenstanders. Het is haast een soort noodkreet, alsof Kim roept: ‘Help, ik wil niet slecht worden, zien jullie nou niet dat jullie dit teweegbrengen?!’.

Kim heeft er dus weinig vertrouwen in dat haar roep gehoord wordt, een ervaring welke zij deelt met andere respondenten. Kortom, ze duidt erop dat voorstanders proberen te zeggen dat

ze worden miskend, maar dat dit per definitie onzichtbaar blijft. In de beleving van voorstanders komen zij dus niet in aanmerking voor een redelijke overweging van hun claim. Dit duidt op de bron van tolerantie, namelijk disciplineren (Forst, 2007, p. 220).

Respondenten ervaren immers niet de macht te hebben om hun kennis in overweging te laten komen.

Zo kunnen voorstanders niet voorkomen dat hun tradities worden bezoedeld, en daarmee verliezen zij in hun beleving alles wat voor hen betekenis heeft. Het lijkt de voorstanders niet hoofdzakelijk te gaan om het inhoudelijke punt van tegenstanders, zij willen deze namelijk beter leren begrijpen en daarin mee bewegen. Het is echter de tegenstander die zich doordrukkend gedraagt, met diens alles vernietigende oordeel waar geen gesprek over mogelijk is, welke het feest verpest en zo voorstanders het gevoel geeft dat alle Nederlandse tradities in gevaar zijn.

5) Discussie

Ten eerste volgt hier, naar aanleiding van Fraser's kritiek op een focus op de geleefde ervaring, een reis over de empathie muur welke ik heb ervaren. Door de geleefde ervaring van voorstanders in gesprek te brengen met mijn eigen aannames en de literatuur uit de probleemstelling, zal de geleefde ervaring van de voorstanders aannemelijker worden gemaakt. Ten tweede, zal ik de betekenis van de kennis die dit oplevert voor humanisering en de humanistische praktijk uiteenzetten. Ten derde volgt een reflectie op de uitvoering van dit onderzoek, en daarmee de kwaliteit daarvan. Ten vierde worden de implicaties van voorgaande stappen voor de theorie omtrent erkenning besproken.

5.1) Voorstanders worden niet echt miskend. Een reflectie op de eigen empathie muur en wat gezien wordt aan de andere kant daarvan

5.1.1) Voorstanders proberen hun dominante positie te beschermen!

Fraser (2003) stelt dat om te zien of een claim gerechtvaardigd is gekeken moet worden naar de aanwezigheid van miskening in instituties, door de 'filosoof'. Opvallend is dat deze visie van Fraser haaks staat op wat respondenten ervaren, omdat zij ervaren te worden miskend uit de 'hoogopgeleide' laag waar de filosoof in valt. In principe ondersteunt de aanleiding van deze master-thesis de geleefde ervaring van voorstanders, omdat daarin juist de aanwezigheid van een laagdunkende 'hoge moraliteit' vanuit instituties een mogelijkheid wordt (Connolly, 2017). Wanneer hierover wordt nagedacht, dan valt het wel op dat een aantal betekenissen uit de verhalen van respondenten niet overeen lijken te komen met de wijze waarop dit is geïnterpreteerd in de academische literatuur over zwarte piet. Omdat dit kan duiden op geïnstitutionaliseerde miskening, en daarmee de uitspraken van respondenten ondersteunt, is het interessant om hier naar te kijken.

Ten eerste, voorstanders worden in literatuur afgeschilderd als mensen welke vasthouden aan hun traditie omdat ze er niet tegen kunnen dat mensen met een andere huidskleur een gelijke inbreng eisen. Met andere woorden, de uitingen van voorstanders zijn geworteld in een afkeer naar vreemdelingen. Ten tweede wordt verondersteld dat voorstanders ervaren dat de traditie van Sinterklaas verloren gaat omdat zwarte piet van hen wordt afgenomen (Hilhorst &

Hermes, 2015; van der Pijl & Goulordava, 2014). In de geleefde ervaring van voorstanders komt het volgende naar voren. Zo gaat het bij het verlies van de traditie niet om het loslaten van zwarte piet, maar om de doordrukkende, racisme stempelende tegenstander welke hun miskend en zodoende het plezier in het feest wegneemt. Dit kan worden geïnterpreteerd als een afkeer naar vreemdelingen. De wens van respondenten om tegenstanders te respecteren, op een gegeneraliseerde wijze of door de argumenten van de tegenstander serieus te nemen, zou dan een illusie zijn welke erop gericht is om de tegenstander als de antidemocratische ander af te schilderen (Coenders & Chauvin, 2017).

Dit zou natuurlijk een reden zijn om de claim van voorstanders af te wijzen, omdat deze dan voortkomt uit een miskening naar tegenstanders. Korstenbroek (2021) waarschuwt mij daar als voor. Hij heeft ook geprobeerd om zijn empathie muur naar mensen met een rechts-populistische achtergrond over te steken, om zo te achterhalen waarom deze mensen deze positie hebben ingenomen. Daarbij zegt hij dat het zeer belangrijk is om de ervaringen van deze mensen, zoals de voorstander van zwarte piet, niet ongecontroleerd naar voren te laten komen. Immers, mensen zoals de voorstanders van zwarte piet worden uiteindelijk niet echt miskend. Zij bepalen namelijk uiteindelijk wat de Nederlandse traditie is.

Andere auteurs expliciteren deze positie. Zij stellen dat de voorstander van zwarte piet allerlei subtiele manieren gebruikt om macht uit te oefenen en zodoende de dominante positie van mensen met een witte huidskleur beschermen. Het zichzelf afschilderen als slachtoffer en daarmee de tegenstander als ondemocratische ander, is dus één van de methodes om dit te bewerkstelligen (Wekker, 2016; Coenders & Chauvin, 2017). De afschuw die toch wel doorklinkt in de toon van academici richting voorstanders is dan gerechtvaardigd. Het benoemen van hun houding als ‘hoge moraliteit’, zoals ik eigenlijk deed in de problematisering, is dan juist een onrechtvaardig middel om hen de macht af te nemen om iets te veranderen aan de manieren waarop racisme werkt in de Nederlandse samenleving. Daarmee lijkt de kous af.

5.1.2) Voorstanders zijn racistisch: een grote empathie muur wordt zichtbaar

Gedurende een lange tijd heb ik bovenstaande argumentatie geloofd. Ik ervaarde het wel als vervelend voor respondenten dat ze bang waren om bijvoorbeeld naar buiten te gaan, iets anders kon ik niet zien. Ik had eerder gedachtes zoals ‘Hoe kunnen ze nu de tegenstander als

dader aanwijzen? Zij wijzen juist op racisme. Hoe kan je dit bagatalliseren, het zien als racisme plakken en tegenstanders zo negatief framen?'. Tijdens veel momenten zat ik als het ware met klapperende oren in het interview, echt horen deed ik niet. Ik was namelijk druk bezig met het verbergen van mijn afkeer. Naar mate de interviews vorderden veranderde hier wat in. Dit kwam door een opinieartikel van Francio Guadeloupe.⁸ Daarin formuleert hij dat mensen met een witte huidskleur, ook mensen die voorstander zijn van zwarte piet, in het racisme-debat vaak worden behandeld als een vertegenwoordiger van een etnische groep. Dit is volgens Guadeloupe onrechtvaardig, omdat het mensen met een witte huidskleur niet de kans geeft om zichzelf te legitimeren. Zij worden namelijk per definitie als dader geframed, waardoor wordt aangenomen dat men de intentie van de voorstander al kent. Daarbij, wanneer Guadeloupe in gesprek is met een voorstander van zwarte piet, dan zegt hij dat diegene dat mag vinden. Blijkbaar had ik de woorden van een man met een zwarte huidskleur dus nodig om oprecht te gaan luisteren naar de verhalen van de respondenten.

Daarmee werd voor mij als onderzoeker een empathie muur zichtbaar. Het verhaal van Guadeloupe zorgde er namelijk voor dat dat ik kon overwegen dat de kennis die ik had, vanuit de gebruikte literatuur in de problematisering, mij blokkeerde om daadwerkelijk toegang te krijgen tot de geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet. Wellicht is deze kennis immers een obstakel welke ervoor zorgt dat ik de overtuigingen van voorstanders onterecht frame in de kennis die ik daarover heb (Hochschild, 2016). Ik ging er onbewust vanuit, in de woorden van Guadeloupe, dat ik de intentie van de voorstanders al ken. Ik geloofde immers dat voorstanders erop uit zijn om de tegenstander te onderdrukken, om daarmee de dominante positie van witte mensen te verstevigen. Kortom, ik zat achter een hoge empathie muur.

5.1.3) Aan de andere kant van de empathie muur: voorstanders zijn niet dom

Toch kreeg ik maandenlang niet het gevoel dat ik te pakken kreeg waar het voor voorstanders nu echt om gaat. Anders gezegd, ik ervaarde niet, zoals in de fenomenologie belangrijk is, dat ik kon worden opgenomen in hun geleefde ervaring. Daardoor was ik niet in staat om te zien wat er in de leefwereld van respondenten daadwerkelijk op het spel staat (Finlay, 2014, p. 131). Kortom, de empathie muur lijkt in een andere vorm nog steeds aanwezig.

---

⁸ [De antiracisme-politie probeert Nederland een nieuwe taal op te leggen – Sociale Vraagstukken](#)

De empathie muur zag er als volgend uit. Door de focus op de sferen van erkenning van Honneth kon ik gaan inzien dat sommige respondenten expliciet proberen de tegenstander te begrijpen. Zij willen worden gezien als een iemand die als het aankomt op zwarte piet ook rationeel tot overwegingen komt. Door deze observatie moest ik zelf constateren dat ik zelf respondenten dergelijk respect continue niet gun. Met het wegnemen van het stempel 'racistisch' was ik voorstanders gaan zien als mensen die wel het goede willen doen, maar hier niet toe in staat zijn, waar ze ook niks aan kunnen doen. Ik deed schamper over hun ervaring omtrent het verlies van tradities, want het Sinterklaasfeest kan in mijn beleving ook goed bestaan zonder zwarte piet. Op deze manier zag ik hen niet als een volwaardig rationele partner, maar eerder als een afhankelijk kind. Het geweld van tolerantie verdienen voorstanders natuurlijk niet, maar voor de brede vorm van respect kwamen ze ook niet in aanmerking. Het is ongemakkelijk dat ik mij deze subtiele vorm van miskennis pas tijdens het schrijven van de bevindingen heb gerealiseerd. Kortom, feitelijk was de empathie muur nog steeds aanwezig, maar dan in een subtielere vorm.

Het geven van respect aan de voorstander is datgene wat mij over mijn empathie muur heeft gebracht. Dit respect geven betekent dat ik er vanuit ben gegaan dat de voorstander op een volwaardig rationele wijze tot diens standpunt zijn gekomen (Forst, 2007, p. 236). Zo had ik in eerste instantie de gedachte: 'Waarom kunnen ze niet gewoon zien dat zwarte piet duidelijk een racistische karikatuur is?' Dit is een positie welke academici met mij lijken te delen. Het is in wetenschappelijke artikelen bijvoorbeeld 'overduidelijk' dat Sinterklaas een 'hogere' positie inneemt (van der Pijl & Goulordava, 2014). Het verbaast academici dat mensen de link met het slavernij verleden hier maar niet in kunnen zien (Helsloot, 2012). Met andere woorden, zwarte piet als zijnde een racistische karikatuur is overduidelijk, en als iemand iets anders ziet dan is dat ofwel dommig, en anders inderdaad een teken van witte dominantie (Wekker, 2016).

Toch kon ik sommige standpunten van mensen ook wel begrijpen. Bijvoorbeeld, de ervaring dat zwarte piet een fictief figuur is welke een verbindende functie in zicht heeft omdat iedereen, ongeacht achtergrond, een gezamenlijke transformatie ondergaat. Dit in acht nemen betekende in mijn beleving niet het ontkennen van de ervaring van tegenstanders, het hield alleen de erkenning in dat een dergelijke mening net zo goed een redelijkheid met zich mee draagt. Kortom, een dergelijke zienswijze maakte het voor mij mogelijk om de voorstander te respecteren.

Bovenstaand proces heeft mij geholpen om de voorstander als een redelijk denkend persoon te kunnen zien. Dan komt er een essentie naar voren. Deze is niet letterlijk leesbaar in de uitspraken welke respondenten doen, maar wordt zichtbaar wanneer ik hun verhalen ervaar (Finlay, 2014). Deze luidt als volgt:

Voorstanders zien de link met het slavernij verleden wel, alleen voelen zij niet waarom deze betekenis heeft. Het is voor hen vergezocht, omdat zwarte piet in hun eigen verleden nooit die betekenis heeft gehad. In tegenstelling tot een slechte intentie, was zwarte piet juist iemand die veel plezier bracht. Vanuit daar zeggen voorstanders: ‘Hè, racisme? Hoe dan?’. Echter, hier bevindt zich het probleem niet. De frustratie ontstaat doordat voorstanders met hun ervaringen de grond in worden getrapt. Zij zijn immers dom en racistisch. Dit verpest voor hun het feest. Het is dus niet zozeer het standpunt zelf waar voorstanders een probleem mee hebben, maar het gaat er om hoe dit standpunt wordt gebracht door de tegenstanders die zij om zich heen zien. Zij beschermen zichzelf niet tegen de vreemdeling van buitenaf, maar tegen ieder mens welke hen zo miskend. Het enige wat zij namelijk wensen is om te worden gezien als een redelijk mens, wat betekent dat zij ook gewoon hun eigen ervaringen mogen delen in een gelijkwaardig gesprek. Dat dit een mogelijkheid is, is echter iets wat zij al hebben opgegeven. Want, zij zijn immers uiteindelijk toch een racist.

5.1.4) Voorstanders: zoeken niet naar een dominante positie

Met een dergelijke redenering geef ik voorstanders van zwarte piet een gelijkwaardige plaats. Het tegenargument vanuit de kritische ras theoretici, welke in de introductie is beschreven, is dat het geven van een gelijkwaardige plek aan mensen met een witte huidskleur juist zal leiden tot het versterken van hun dominante positie (Gillborn, 2019). Met andere woorden, het inwilligen van de wens tot respect van voorstanders gaat ten koste van de positie van tegenstanders (Wekker, 2016). Echter, in de geleefde ervaring van voorstanders komt dit in mijn beleving niet naar voren. Hier komt nieuwe kennis naar voren over de ervaringen van voorstanders van zwarte piet. Dus, dit wijst op een wetenschappelijke relevantie.

Voorstanders zoeken niet naar een mogelijkheid tot sociale waardering (Honneth, 2003; Thompson, 2006). Zij wensen namelijk niet dat hun positie in aanmerking komt om de dominante waarde in de samenleving te zijn. Het gaat hen alleen om de erkenning van de rationaliteit van hun eigen ervaringen omtrent zwarte piet. Het probleem is vooral dat dit niet

gebeurt, omdat dit door tegenstanders wordt gezien als dom en een teken van witte dominantie. Zo is de link met het slavernij verleden niet ondenkbaar, alhoewel het vanuit hun eigen ervaring wel wat lastig is om te begrijpen, deze link wordt echter onzichtbaar en problematisch door het oordeel welke van tegenstanders uitgaat. Wanneer zij wel een dergelijk respect ontvangen, dan ontstaat er voor vele voorstanders een opening om te luisteren naar de tegenstander en met diegene mee te bewegen. Zij willen respect geven aan tegenstanders. Kortom, door hen als mens te gaan zien verdwijnt langzaam de empathie muur die voorstanders richting tegenstanders ervaren.

5.2) Humanisering: implicaties humanistische praktijk

5.2.1) Doelstelling: humanisering

De verwachting uit de doelstellingen was dat bovenstaande kennis zou resulteren in het humaniseren van de voorstander van zwarte piet. Dit met als doel dat deze als gelijkwaardige, unieke ander naar voren kan komen. Daarover blijkt nu het volgende. Doordat het duidelijk is geworden dat voorstanders geen respect ontvangen, en deze wel wensen te geven, komen zij naar voren als medemens die ook het goede wil doen. Voor mij komt de voorstander daarmee in aanmerking voor een gelijkwaardige positie, de voorstander poogt immers de tegenstander te erkennen. Dit zorgde er voor dat ik de voorstander kan zien als persoon met eigen redeneringen ten aanzien van zwarte piet, dus in diens ‘uniekheid’, kon gaan zien (Derks, 2015).

In de doelstellingen ging ik er echter wel vanuit dat voorstanders daadwerkelijk de tegenstander willen dehumaniseren. Daarom besteedde ik daar aandacht aan, door te zeggen dat ik dit niet uit het oog wil verliezen. Echter, deze overtuiging vormde dus juist een centraal deel van mijn empathie muur, en is kijkende naar de geleefde ervaring van voorstanders in mijn optiek onterecht. Deze opgedane kennis is dus relevant voor het humanistische concept van humanisering. Sterker nog, het humaniseren van voorstanders, door het idee weg te nemen dat zij de tegenstander dehumaniseren, is juist datgene wat het humaniseren van tegenstanders mogelijk maakt. Zodoende draagt deze master-thesis bij, zoals ik al had gehoopt, aan het humaniseren van beide partijen.

5.2.2) Bijdrage aan de humanistische praktijk

Deze master-thesis draagt bij aan het Strategisch Plan van de Universiteit voor Humanistiek (UvH).⁹ Daarin luidt één van de doelstellingen namelijk als volgt:

In de volledige breedte van de samenleving ervaart men de negatieve gevolgen van uitsluiting en is men op zoek naar manieren om inclusiviteit voor iedereen te bevorderen. Het nastreven van ‘een zinvol leven in een rechtvaardige en zorgzame samenleving’ gebeurt in een steeds diverser wordende samenleving waarin mensen leven met verschillende verwachtingen, ambities, opvattingen, beelden en rituelen. Geïnspireerd door de waarden en tradities van het humanisme, waarin we zowel levensbeschouwelijke zingevende dimensies als een moreel-politiek streven herkennen, verdient de pluraliteit van de samenleving - een centrale positie in onderwijs en onderzoek. (p. 13)

Door voorstanders van zwarte piet te humaniseren, worden ook zij geïncorporeerd zoals beschreven in deze doelstelling. Daarmee kunnen voorstanders, wanneer zij erkend worden, uiteindelijk niet alleen de tegenstander erkennen, maar ook weer een zinvol Sinterklaasfeest gaan ervaren. Immers, respondenten ervaren een verlies van betekenis. Humanistische waarden zoals ‘openheid, twijfel en ruimte voor een verschillend standpunt’, zijn hierin voor mij erg belangrijk gebleven. Door te twijfelen over mijn eigen overtuigingen, en mijzelf te openen voor een ander standpunt over zwarte piet heb ik mijzelf namelijk laten inspireren door de humanistische traditie. Elk mens verdient namelijk een dergelijke humane houding, ook al lijkt diegene in eerste instantie daar niet voor in aanmerking te komen. Het zou mij dan ook raken wanneer deze master-thesis de noodzaak voor bijvoorbeeld interlevensbeschouwelijke dialogen tussen voor- en tegenstanders van zwarte piet voelbaar zou maken.

5.3) Reflectie op Methode: implicaties interne validiteit

Ten eerste een opmerking over het werven van de respondenten. Initieel ging dit niet goed, het werven in de Facebook groepen met een overduidelijke rechtse oriëntatie leverde niks op. Dit zou kunnen komen doordat mensen in die groepen ervaren dat zij geen erkennend gesprek zouden hebben met iemand van een universiteit. Via de eigen pagina zijn er wel

---

⁹ Zie: [ZaqakrqKeD_Strategisch_Plan_Universiteit_voor_Humanistiek_2022-2026_.pdf\(uvh.nl\)](#)

respondenten geworven. In deze groep waren sommige respondenten wat explicieter in hun uitspraken, anderen kwamen gematigder over doordat zij rustiger spraken over hun ervaringen. Allen waren zij echter unaniem in hun standpunt, namelijk dat voor hen zwarte piet niet een racistische karikatuur is. Respondenten waren wel vrij vaak wat gespannen. Dit was omdat zij niet helemaal durfden te zeggen wat zij ervoeren, en ook omdat zij twijfelden of hun uitspraken nuttige informatie zou gaan opleveren. Mogelijk heeft dit geleid tot minder diepgang in sommige interviews, wat het beschrijven van hun geleefde ervaring lastiger heeft gemaakt.

Echter, de grootste barrière wat betreft het werken aan interne validiteit was, zoals eerder in de discussie naar voren is gekomen, de diverse vooroordelen, ofwel empathie muur, welke maakten dat ik als onderzoeker mij niet kon blootstellen aan de geleefde ervaring van voorstanders. Dit geldt voor zowel het analyseren alsmede het interviewen. Hier volgt een voorbeeld daarvan uit de interviews. Tijdens de interviews was ik, zoals eerder in deze discussie beschreven, vaak niet echt aanwezig vanwege mijn afschuw. Daarbij hield ik mij stevig vast aan de vele vragen welke ik had, waardoor ik niet alert was op uitspraken welke prikkelden. Met andere woorden, ik heb vaak niet of nauwelijks doorgevraagd. Andere keren nam ik aan al te weten wat een respondent echt dacht. Hier volgt daar een voorbeeld van:

Respondent: Het lijkt wel alsof ze gewoon wat zoeken. Ze zullen ook wel een goede verklaring ervoor hebben dat zwarte piet niet meer mag. Hun standpunt is natuurlijk slavernij, dat kan ik ook wel een beetje begrijpen. Maar ze gaan zo diep, dat vind ik belachelijk

Interviewster: Vind je dat wat overdreven als ik het zo mag zeggen?

Respondent: Uhm...

Het citaat is eerder gebruikt in de resultaten. Eén van mijn aannames was dat alle voorstanders het zien van zwarte piet als racistische karikatuur een vorm van aanstellerij zouden vinden. Dus wanneer iemand iets aangaf wat daar op leek te duiden, dan stelde ik geen open vraag om mij te openen voor andere betekenissen (Singh, 2015). Dit is op basis van de kennis welke ik had uit de wetenschappelijke literatuur. Uiteindelijk komt uit de geleefde ervaring van respondenten, en ook uit dit interview, een ander beeld naar voren. Daarmee wordt zichtbaar hoe de interne validiteit soms te niet is gedaan.

Dit roept de lastige vraag op wat dit betekent voor de kwaliteit van dit onderzoek. Wat opvalt is dat respondenten vaak uit zichzelf hele verhalen vertelden wanneer hen een enkele vraag werd gesteld. Het was alsof respondenten opgelucht waren dat zij hun ervaringen konden delen. Dit kreeg ik dan ook terug, zoals naar voren is gekomen aan het begin van de bevindingen. De geleefde ervaring had zeker rijker naar voren kunnen komen, door beter door te vragen en meer open vragen te stellen. Echter, doordat respondenten zelf tevreden waren over wat zij hebben kunnen vertellen, zou ik voorzichtig willen concluderen dat de opgehaalde data in ieder geval een redelijke basis vormt om de interne validiteit te waarborgen.

5.4) Reflectie op Honneth's lens van erkenning

Hier volgt een reflectie op de gebruikte theorie over erkenning, om zodoende te werken aan de derde wetenschappelijke relevantie. Voor dit onderzoek is gekozen om te werken met de theoretische lens van Honneth, omdat werd aangenomen dat een focus op geleefde ervaringen nodig zou zijn om te kunnen werken aan de humanisering van voorstanders van zwarte piet. Hier zal eerst op worden gereflecteerd. Vervolgens zal de waarde van Honneth's sferen van erkenning worden besproken.

Duidelijk is geworden dat de focus op de geleefde ervaring juist ervoor heeft gezorgd dat ik de empathie muur heb kunnen oversteken, waardoor duidelijk is geworden dat de voorstanders wederzijds respect wensen. Gesteld kan worden dat dit perspectief, en daarmee de mogelijkheid tot humanisering van beide partijen, niet mogelijk was geweest met het gebruik van Fraser's visie op erkenning. Met andere woorden, de claim van voorstanders was nooit een mogelijkheid geworden wanneer ik alleen had gekeken naar bijvoorbeeld hoe zij worden neergezet in de media. Ik had dan een negatief beeld van de voorstanders in media niet kunnen zien als een vorm van miskennen, omdat ik zou geloven dat uiteindelijk zij de macht hebben om te bepalen hoe de Nederlandse tradities eruit zien. Zodoende waren de voorstanders, in de woorden van Honneth (2003, p. 128), '*unknown faceless beings*' gebleven.

Vervolgens, een reflectie op de sferen van er- en miskennen welke Honneth (2003) definieert. Wat allereerst opvalt is dat het onderscheid tussen respect en sociale waardering mogelijk heeft gemaakt om te zien dat voorstanders niet in aanmerking pogen te komen voor de dominante positie. Een dergelijke differentiatie van erkenning, welke Fraser (2003) overigens niet maakt, is van toepassing omdat het duidelijk wat miskennen daadwerkelijk

betekent voor mensen. Ten tweede, uit de interviews worden twee vormen van respect zichtbaar. Dit is interessant, omdat Honneth (2003) alleen spreekt over de gegeneraliseerde variant. Deze variant houdt geen gesprek met een ander persoon in, iets wat wel naar voren komt in de geleefde ervaring van respondenten. Zij wensen immers dat de redelijkheid van hun standpunt wordt erkend in een gesprek, zonder dat deze voor de dominante positie in de samenleving in aanmerking hoeven te komen. Ten slotte, de sfeer van liefde is niet relevant gebleken.

6) Conclusie

De geleefde ervaring van voorstanders van zwarte piet wordt gekenmerkt door disrespect. Dit betekent enerzijds dat zij niet worden erkend in de redelijkheid van hun standpunt over zwarte piet. Anderzijds ervaren zij dat zij niet in staat worden gesteld om hun eigen tradities te vieren. Dit tweede punt wordt mogelijk door de eerste vorm van disrespect. Voorstanders ervaren dat het Sinterklaasfeest, wat voor hen betekenisvol is, geen waarde meer heeft omdat deze door de doordrukkende tegenstander als dom en racistisch wordt gezien. Het is niet het standpunt van tegenstanders zelf waar voorstanders een probleem mee hebben. Voorstanders ervaren de denkwijze van tegenstanders niet ondenkbaar, alhoewel het vanuit hun eigen ervaringen met zwarte piet wel moeilijk te begrijpen is. Het probleem is het drukkende oordeel welke van tegenstanders uitgaan die onomstotelijk stellen dat zwarte piet een racistische karikatuur is, en waarbij hun standpunt een teken van witte dominantie is. Wanneer zij echter respect ontvangen voor hun denkwijze, en daarmee worden erkend in hun medemenselijkheid, dan ontstaat er voor veel voorstanders een opening om het verhaal van de tegenstander te horen en mee te bewegen. Daarbij wensen zij niet in aanmerking te komen voor sociale waardering, hun gecontextualiseerde standpunt hoeft niet de dominante visie te zijn.

Toch komt de voorstander in literatuur over zwarte piet naar voren als een agressief persoon welke geen enkele ruimte overlaat voor een reflectie op zwarte piet. Zo schrijven Hilhorst en Hermes (2015):

The aggressive nationalist rhetoric that has come to accompany the defence of Zwarte Piet 'as is' allows no room for reflection. To question Zwarte Piet or suggest the merest recoding is read as denouncing Zwarte Piet and an accusation of those who want to defend what they want to define as tradition and as innocent children's festivities. (p. 12)

Terugkijkend naar de probleemstelling kan ik daarom niet anders dan concluderen dat Connolly (2017) een punt heeft. Er gaat wel degelijk een kastijdende houding uit van dergelijke literatuur, gezien voorstanders onterecht worden gezien als racistische en irrationele wrok. Van de buitenkant is een dergelijk oordeel nog best begrijpelijk. Wanneer men echter de moeite neemt om voorstanders echt te leren kennen, waar Hochschild voor pleit (2016), dan wordt dus een heel ander beeld zichtbaar.

Echter, daarvoor is het wel nodig om de eigen overtuiging, dus dat zwarte piet racisme is, te kunnen zien als een positie die betwistbaar mag zijn in de beleving van anderen (Connolly, 2017; Williams, 2017). Het is de vraag of dat samengaat met de positie van veel academici welke schrijven over zwarte piet. Wanneer zwarte piet loslaten immers een kwestie is van het honoreren van mensenrechten, zoals het Humanistisch Verbond schrijft, dan is denken over zwarte piet zoals de voorstanders dit doen volgens mij automatisch een kenmerk van witte dominantie. In dat geval is alles wat in deze master-thesis is beschreven het geven van een stem aan mensen met een witte huidskleur die zich, fragiel als ze zijn, in slachtofferschap wentelen. Wanneer dit geloofd wordt, dan trekt de empathie muur zich weer in volle glorie op. Wat mij betreft is het aan de lezer om te bepalen of dat het pluralisme is welke in de humanistische praktijk als wenselijk moet worden gezien.

Kim waarschuwt waar dit uiteindelijk toe kan leiden, namelijk dat mensen zoals zij door een dergelijk pluralisme wegglijden in een daadwerkelijk racistische houding naar mensen zoals de tegenstanders. Ik hoop dat de noodkreet van mensen zoals Kim serieus wordt genomen.

Literatuur

- Boeije, H. (2016). *Analyseren in kwalitatief onderzoek. Denken en doen*. Amsterdam: Boom uitgevers.
- Coenders, Y. & Chauvin, S. (2017). Race and the Pitfalls of Emotional Democracy: Primary Schools and the Critique of Black Pete in the Netherlands. *Antipode*, 0(0), 1-19. DOI: 10.1111/anti.12328
- Connolly, W. E. (2017). Democracy, Plurality and Class Inequality. In: *Aspirational Fascism. The Struggle for Multifaceted Democracy under Trumpism* (pp. 73-113). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Creswell, J. W. & Poth C. N. (2018). *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Los Angeles: Sage.
- Derkx, P. (2015). The Future of Humanism. In: Copson, A. & Grayling, A. C. (Eds.). *The Wiley Blackwell Handbook of Humanism* (pp. 426-439). Hoboken: John Wiley & Sons.
- Duyndam, J. (2017). Humanism as a positive outcome of secularism. In: Zuckerman, P. & Shook, J. R. (Eds.), *The Oxford Handbook of Secularism* (pp. 706-720). Oxford: Oxford University Press.
- Eatwell, R. & Goodwin, M. (2018). *National Populism: The Revolt Against Liberal Democracy*. London: Penguin Random House UK.
- Finlay, L. (2014). Engaging Phenomenological Analysis. *Qualitative Research in Phenomenology*, 11, 121-141, DOI: 0.1080/14780887.2013.807899.
- Forst, R. (2007). "To Tolerate Means to Insult". Toleration, Recognition and Emancipation. In: van den Brink, B. & Owen, D. (Eds.), *Recognition and Power. Axel Honneth and the Tradition of Critical Social Theory*. New York: Cambridge University Press.
- Fraser, N. (2003). Social Justice in the Age of Identity Politics: Redistribution, Recognition, and Participation. In: Fraser, N. & Honneth, A. *Redistribution or Recognition? A Political-Philosophical Exchange* (pp. 7-109). London: Verso.
- Gillborn, D. (2019). We Need to Talk about White People. *Multicultural Perspectives*, 21(2),

97-101, DOI: 10.1080/15210960.2019.1606632.

Helsloot, J. (2012). Zwarte Piet and Cultural Aphasia in the Netherlands. *Quotidian. Journal for the Journal of Everyday Life* 3, 1-20.

Hilhorst, S. & Hermes, J. (2015). 'We have given up so much': Passion and denial in the Dutch Zwarte Piet (Black Pete) controversy. *European Journal of Cultural Studies*, 1-16, DOI: 10.1177/1367549415603381.

Hochschild, A. R. (2016). *Strangers in Their Own Land. Anger and Mourning on the American Right*. New York: The New Press.

Honneth, A. (2012). Brutalization of the social conflict: struggles for recognition in the early 21st century. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 13(1), 5-19

Honneth, A. (2012). Brutalization of the social conflict: struggles for recognition in the early 21st century. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 13(1), 5-19

Huijsen, C. (2020). *Ode aan het Klootjesvolk*. Amsterdam: Prometheus.

Kenny, M. (2012). The Political Theory of Recognition: The Case of the 'White Working Class'. *The British Journal of Politics and International Relations*, 14, 19-38, DOI: 10.1111/j.1467-856X.2011.00462.x

Korstenbroek, T. (2021). Rethinking the Public Sphere in an Age of Radical-Right Populism: A Case for Building an Empathetic Public Sphere. *Communication Theory*, 0, 1-20. DOI: 10.1093/ct/qtab005

Laden, A. S. (2007). Reasonable Deliberation, Constructive Power and the Struggle for Recognition. In: van den Brink, B. & Owen, D. (Eds.), *Recognition and Power. Axel Honneth and the Tradition of Critical Social Theory*. New York: Cambridge University Press.

Leezenberg, M. & Vries, G. de (2017). *Wetenschapsfilosofie voor geesteswetenschappen*. Amsterdam University Press

Mounk, Y. (2018). *The People vs Democracy. Why Our Freedom is in Danger and How to Save it*. Cambridge: Harvard University Press.

Pijl, Y. van der & Goulordava, K. (2014). Black Pete, 'Smug Ignorance' and the value of the

- Black Body in Postcolonial Netherlands. *New West Indian Guide*, 88, 262-291, DOI: 10.1163/22134360-08803062
- Reckwitz, A. (2020). *The Society of Singularities*. Cambridge / Medford: Polity Press.
- Sandel, M. J. (2020). *The Tyranny of Merit. What's become of the Common Good?* London: Penguin Random House UK.
- Singh, A. A. (2015). Leaning into the Ambiguity of Liberation: Phenomenology for Social Justice. In: Johnson, C. W. & Parry, D. C. (Eds.), *Fostering Social Justice Through Qualitative Inquiry* (pp. 101-127). Walnut Creek, California: Left Coast Press.
- Smaling, A. (2011). Zingeving 'als effect van' en 'als toegift bij' humanisering. In: Alma, H. & Lensvelt-Mulders, G. (Eds.), *Waardevolle wetenschap: Zingeving en humanisering in het wetenschappelijk onderwijs* (pp. 23-33). Utrecht: Universiteit voor Humanistiek.
- Thompson, S. (2006). *The Political Theory of Recognition. A Critical Introduction*. Cambridge: Polity Press.
- Tronto, J. (1993). *Moral Boundaries*. New York: Routledge
- Wekker, G. (2016). *White Innocence: Paradoxes of Colonialism and Race*. Duke University Press.
- Williams, J. C. (2017). *White Working Class. Overcoming Class Cluelessness in America*. Boston, Massachusetts: Harvard Business Review Press.
- Wonderen, R. van, Kapel & M. van (2017). *Bezorgdheid en veerkracht. Nederlanders over etnisch-culturele diversiteit in de samenleving*. Utrecht: Verwey-Jonker Instituut.
- Young, I. M. (2007). Recognition of Love's Labor. Considering Axel Honneth's Feminism. In: van den Brink, B. & Owen, D. (Eds.), *Recognition and Power. Axel Honneth and the Tradition of Critical Social Theory*. New York: Cambridge University Press.

Bijlagen

Informatiebrief

Beste heer/mevrouw,

Met deze informatiebrief wil ik vragen of u mee wilt doen aan het onderzoek: ‘Erkenning bij voorstanders zwarte piet’. U leest in deze brief over wat voor onderzoek het gaat, wat het voor u betekent, en wat de voor- en nadelen zijn. Ook leest u informatie over privacy.

Inhoud onderzoek

Ik ben benieuwd hoe het is om voorstander van zwarte piet te zijn in onze samenleving. Hierbij gaat het dus om mensen, zoals u, die vinden dat zwarte piet moet blijven. Het onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in de gedachten en gevoelens die bij u opkomen, wanneer wij het hebben over uw positie als voorstander. Denkt u bijvoorbeeld dat voorstanders serieus worden genomen? Daarbij kunnen ook andere zaken een rol spelen, bijvoorbeeld de ervaringen die u opdoet in uw werk. Ik zal dus vragen stellen over diverse onderwerpen.

Voor mij staat het medemenselijk beschrijven van uw positie in de zwarte piet discussie centraal. Mijn uitgangspunt is dat uw positie, overigens net zoals de positie van de tegenstanders, veelal niet medemenselijk naar voren komt in deze discussie.

Dit onderzoek wordt gehouden in het kader van de afstudeeropdracht, voor de opleiding Humanistiek, van de betreffende student. Interviews zullen worden gehouden met voorstanders van zwarte piet. Dit onderzoek zal in de zomer van 2021 worden afgerond.

Inhoud deelname

Wanneer u besluit deel te nemen, dan zult u éénmalig worden geïnterviewd. Dit interview heeft een open duur, in afstemming met u als deelnemer. De voorkeur gaat uit naar het afspreken voor een dagdeel (ochtend, middag of avond). Geschat wordt dat het interview ongeveer één uur in beslag neemt.

Het interview zal worden opgenomen en worden geanalyseerd door de desbetreffende student. Gedurende dit analyse-proces is het mogelijk dat de student bij u terugkomt om te controleren of zij uw antwoorden goed heeft begrepen. Het goed begrijpen is zeer belangrijk. Mocht het

zo zijn dat u na het interview het gevoel heeft dat de student u niet goed heeft begrepen, neemt u dan alstublieft contact op.

Belangrijk om te benoemen is dat deelname aan dit onderzoek óók een voordeel met zich meebrengt. Het geeft u namelijk de kans om uw positie op een medemenselijke manier terug te kunnen zien komen in onderzoek.

Informatie over deelname

Deelname aan dit onderzoek is geheel vrijwillig. Mocht u toch besluiten te willen stoppen, dan kunt u dit gedurende het gehele onderzoeksproces doen. U bent de student géén verklaring verschuldigd. Stoppen heeft geen negatieve gevolgen.

Het opgenomen interview wordt geanonimiseerd en beveiligd opgeslagen op een daarvoor bestemde schijf van de Universiteit voor Humanistiek. Dit voor een tijdsduur van 10 jaar. Alleen de student en de begeleidende docent hebben toegang tot deze schijf. De opname wordt letterlijk uitgetypt door de student, en wordt op dezelfde schijf bewaard.

Voor meer informatie verwijs ik u door naar het privacy statement- en de gedragscode onderzoeks integriteit van de Universiteit voor Humanistiek:

- www.uvh.nl/privacy-statement
- www.uvh.nl/onderzoek/onderzoek-aan-de-uvh/wetenschappelijke-integriteit

Hopelijk heb ik u hiermee voldoende geïnformeerd. Neem voor vragen gerust contact met mij op, bij voorkeur per mail.

Hartelijke groet,

Marijke Boer (contactgegevens)

Geïnfomeerde toestemming

Titel onderzoek: Erkenning bij voorstanders zwarte piet

Ik bevestig dat ik de informerende brief heb gelezen en dat er ruimte was voor het stellen van vragen.

Ik geef toestemming tot het deelnemen aan dit onderzoek, zoals uitgelegd in deze informerende brief.

Ik neem vrijwillig deel aan dit onderzoek. Dat wil zeggen dat ik weet dat ik elk moment gedurende dit onderzoek kan stoppen. Dit heeft geen negatieve gevolgen, daarbij weet ik dat ik de student géén verklaring verschuldigd ben.

Ik heb begrepen dat mijn gegevens zorgvuldig zullen worden geanonimiseerd en vertrouwelijk zullen worden behandeld.

Ik geef toestemming voor het geanonimiseerd gebruik van wat ik in het interview vertel voor onderzoeksdoeleinden in het kader van de master-thesis van Marijke Boer, voor de opleiding Humanistiek. Dit houdt ook in dat de master-thesis gepubliceerd zal worden op de digitale openbare opslagplaats van de Universiteit voor Humanistiek (uvh.repository.nl)

Ik geef toestemming tot het geanonimiseerd en beveiligd opslaan van de data voor een periode van 10 jaar. Deze data worden alleen gedeeld met de begeleidende docent.

<i>Onderzoeker</i>	<i>Deelnemer</i>
Naam: Geboortedatum:	Naam: Geboortedatum:
Datum	Datum:
Handtekening:	Handtekening:

Interviewgids

Introducerende vragen

Ik zal u eerst vragen stellen welke mij een beeld geven over wie er voor mij zit.

- Wat is uw leeftijd?
- Wat voor werk (betaald / onbetaald) doet u?
- Wat is uw politieke oriëntatie (meer rechts of links)?
- Hoe ervaart u de coronapandemie?

Vragen naar geleefde ervaring en erkenning

Ik zal u nu een aantal vragen stellen welke mij zullen helpen om meer inzicht te krijgen in uw ervaringen omtrent zwarte piet.

Liefde

1. Hoe wordt er in uw omgeving, denk aan uw familie / vriendenkring, over zwarte piet gedacht?
2. Hoe is het om in uw omgeving, denk aan uw familie / vriendenkring, voorstander van zwarte piet te zijn in uw omgeving?

Situatie Schets

Ik zal nu een korte situatie schetsen, ik ben erg benieuwd naar uw reactie daarop.

Stelt u zich voor, u kijkt naar het journaal. U hoort een burger zeggen: ‘zwarte piet is racisme, dit is geen mening maar een feit!’.

3. Wat roept dit bij u op, waar denkt u aan?

* Hierbij letten op emoties die doorklinken in de reactie van de tegenstander

** De reactie uitvragen m.b.v. onderstaande vragen.

Respect

4. Hoe worden voorstanders van zwarte piet afgebeeld in (sociale) media?
5. In hoeverre worden voorstanders van zwarte piet serieus genomen in de (sociale) media?

Sociale waardering

6. Wat begrijpen mensen die zeggen dat zwarte piet racistisch is niet van jouw standpunt over zwarte piet?
7. Waarom is jouw standpunt over zwarte piet belangrijk?

8. In hoeverre doet u uw werk graag?
9. Wat maakt uw werk belangrijk?
10. In hoeverre wordt uw werk eerlijk beloond?
11. In hoeverre waarderen andere mensen uw werk?

Vragen om mee door te vragen:

- a) Maak je iets dergelijks (*vul in, bijv. emotie of wat niet begrepen wordt*) vaker mee?
- b) Wat doet dit (*vul in*) met jou?

Afsluiting

1. Hoe heeft u dit interview ervaren?
2. Zou u nog iets van mij willen weten?
3. Zijn er nog zaken onbesproken gebleven in het interview?

Ik wil u hartelijk bedanken voor het deelnemen aan dit onderzoek!